

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 6/1'2019

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. № 1328 (економічні науки). Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 № 353/10 (фахове видання з обліку та аудиту).

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Таврійським національним університетом ім. В.І. Вернадського та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 12 від 18 червня

2019 р.) та Вченою Радою Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (Протокол № 13 від 20 червня 2019 р.). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 21.06.2019

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої справи

© "Аналітик", 2019
© "Економіка. Фінанси. Право",
2019

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ECONOMICS FINANCES LAW

MONTHLY INFORMATIONAL AND ANALYTICAL JOURNAL

№ 6/1'2019

(issued from 1994)

ISSN 2409-1944

Journal is included in the list of scientific professional editions of Ukraine, which can be published results of dissertations for the degree of doctor and candidate (PhD).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine of 21 December 2015 № 1328 (economic sciences). Order of Ministry of Education and Science of Ukraine on July 11, 2016 № 820 (legal sciences). Order of Audit Chamber of Ukraine on 21 December 2017 № 353/10 (accounting and audit).

Certificate of registration of a series of KV № 21620-11520PR dated October 12 2015.

The journal has been assigned an International Identification Number ISSN 2409-1944.

Founders:

Audit firm "Analityk" jointly with Tavrian National University after V.I. Vernadskyi and the National Academy of Internal Affairs of Ukraine

Articles must pass

selection, internal and external review

Recommended for publication and dissemination through the Internet by the Academic Council of the National Academy of Internal Affairs of Ukraine (Protocol № 12 dated June 18, 2019) and the Academic Council of the Tavrian National University after V.I. Vernadskyi (Protocol № 13 dated June 20, 2019). Full or partial reprint of the

materials of the journal is allowed only with the consent of the editorial office.

The authors are responsible for the selection and presentation of the facts. The content and authenticity of the advertisement is the responsibility of the advertiser.

Signed for print 21.06.2019

Format 60/84/8

Publication – 250 copies

Address of the editorial office: 01001, Kyiv,

Khreshchatyk str., 44

Phones: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Fax: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Web: www.efp.in.ua

*The subject of
publishing*

© "Analityk", 2019
© "Economics. Finances. Law",
2019

Typography: LLC "International Business
Center"

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Бутинець Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, головний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бондар Валерій Петрович, д.е.н., керуючий партнер аудиторської фірми "HLB UKRAINE", член Ради Аудиторської палати України, член ФІБАУ

Величко Олена Георгіївна, радник першого віце-прем'єра міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Герасимович Анатолій Михайлович, д.е.н., професор, Ніжинський агротехнічний інститут Національного університету біоресурсів і природокористування

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної Академії управління персоналом (МАУП), Заслужений працівник освіти України

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедрою менеджменту та міжнародних економічних відносин Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Левченко Валентина Петрівна, д.е.н., член Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, директор ВПГО «Спілка аудиторів України»

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, вчений секретар Державного підприємства «Науково-дослідний і проектний інститут містобудування»

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільськогосподарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Редько Олександр Юрійович, д.е.н., перший проректор з науково-педагогічної роботи, професор, академік НАСОНА

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування, Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., доцент, в.о. ректора Вищого навчального закладу "Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

Царенко Оксана Вячеславівна, д.е.н., професор, завідувач кафедрою обліку та аудиту, Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Члени редакційної колегії з правових наук:

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, полковник поліції

Васильчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України, полковник поліції

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, економіко-правовий коледж, кафедра права

Дзюжа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, д.н.держ.упр., к.ю.н., доцент, завідувач кафедрою конституційного і міжнародного права Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, член відділу цивільно-правових наук Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного та кримінального права і процесу Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Фрицький Юрій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного права та соціально-гуманітарних дисциплін, Інститут права та суспільних відносин Університету "Україна". Заслужений юрист України.

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Технічний редактор: Куцяк Олександр Анатолійович

Випусковий редактор: Туманян Анна Оганесівна

Head of the Editorial Board of Economic Sciences:

Butynets Tetiana Anatoliivna, Dr. Economics, Professor, Chief Scientist of the Scientific Laboratory for Criminal Police of the Educational and Scientific Institute № 1 of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv

Members of the editorial board of Economic Sciences:

Bondar Valerii Petrovych, Dr. Economics, managing partner of the audit firm "HLB UKRAINE", member of the Board of the Audit Chamber of Ukraine, member of the Ukrainian Federation of Professional Accountants and Auditors

Velychko Olena Heorhiivna, Advisor to the First Vice Prime Minister of Ukraine - Minister of Economic Development and Trade of Ukraine

Vinichenko Ihor Ivanovych, Dr. Economics, Professor, Head of the Economic Theory and Economics of Rural Economy Department of the Dnipro State Agrarian and Economic University

Datsii Oksandr Ivanovych, Dr. Economics, Professor, Head of the of Finance, Banking and Insurance Department of the Interregional Academy of Personnel Management (IAPM), Honored Worker of Education of Ukraine

Herasymovych Anatolii Mykhailovych, Dr. Economics, Professor, Nizhyn Agrotechnical Institute of National University of Biosources and Nature Management

Ivaniuta Vasyi Falymonovych, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Economic Department, Poltava University of Economics and Trade

Klymenyuk Mykola Mykolaiovych, Dr. Economics, Professor, Head of the Management and International Economic Relations Department of Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Nature Management of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Levchenko Valentyna Petrivna, Dr. Economics, member of the Supervisory Board for audit activity of the Authority public oversight for audit activity, Director of the All-Ukrainian Professional Non-Governmental Organization "Union of Auditors of Ukraine"

Mantsevych Yurii Mykolaiovych, Dr. Economics, Associate Professor, Scientific Secretary of the State Enterprise "Research and Design Institute of Urban Development"

Neveliev Oksandr Mykhailovych, Dr. Economics, Associate Professor

Potyshniak Olena Mykolaivna, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Production, Business and Management Department of the Kharkiv National Technical University of Agriculture after Petro Vasilenko

Prushkivskiyi Volodymyr Hennadiiovych, Dr. Economics, Professor, First Vice-Rector of the Zaporizhia National Technical University

Redko Oksandr Yuriiovych, Dr. Economics, First Vice-Rector for the scientific and pedagogical work, Professor, Academician of National Academy of Statistics, Accounting and Audit

Suk Petro Leonidovych, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Accounting and Taxation Department of Separated Division of the National University of Biosources and Natural Resources of Ukraine "Nizhyn Agrotechnical Institute"

Tkachenko Serhii Anatoliiovych, Dr. Economics, Associate Professor, acting Rector of the Higher Educational Institution "International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"

Tsarenko Oksana Viacheslavivna, Dr. Economics, Professor, Head of the Accounting and Audit Department of Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Nature Management of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Head of the Editorial Board of Law Sciences:

Konstantinov Serhii Fedorovych, Dr. Law, Professor, Head of the Administrative Activity Department of the National Academy of Internal Affairs

Members of the editorial board of Law Sciences:

Bychkova Svitlana Serhiivna, Dr. Law, Professor, Head of the Civil Law and Process Department of the National Academy of Internal Affairs, Colonel of the Police

Vasylynychuk Viktor Ivanovych, Dr. Law, Professor, Professor of the Operational and Investigating Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine, Colonel of the Police

Hlushkov Valerii Oleksandrovych, Dr. Law, Professor, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law, Economics and Law College, Law Department

Dzuzha Oksandr Mykolaiovych, Dr. Law, Professor, Chief Scientist of the Research and Development work organization Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine

Klymenko Olena Viktorivna, Dr. Public Administration, PhD Law, Associate Professor, Head of the Constitutional and International Law Department of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Kopan Olexsii Volodymyrovych, Dr. Law, Professor, Lead Researcher of the Pre-trial Investigation Problems Scientific Laboratory of the Educational-Scientific Institute № 1

Luts Volodymyr Vasylovych, Dr. Law, Professor, member of the Civil Law Sciences Department of the Private Law and Entrepreneurship Research Institute after Academician F.H. Burchak of National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine

Ozerskyi Ihor Volodymyrovych, Dr. Law, Associate Professor, Professor of the Civil and Criminal Law and Process Department of Black Sea National University after Petro Mohyla

Frytskyi Yurii Olehovych, Dr. Law, Professor, Head of the Constitutional, Administrative Law and Social and Humanitarian disciplines Department, Law and Public Relations Institute of the "Ukraine" University, Honored Lawyer of Ukraine

Chief Editor

Holovach Volodymyr Volodymyrovych, PhD Law, Head of the Board of the Audit Firm "Analitik", Honored Lawyer of Ukraine

Technical editor: Kutsiak Oksandr Anatoliiovych

Issue Editor: Tumanian Anna Ohanesivna

ЗМІСТ

<i>С.М. МЕЛЬНИК.</i> Адміністративно-правові форми взаємодії суб'єктів військового управління України і НАТО	6
<i>А.О. СЕМЕНЕЦЬ, Л.О. РУБАН, Є.Ю. ХІЛЬСЬКИЙ.</i> Деякі напрями організації внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємства	11
<i>А.С. БЛАГОДАТСЬКИХ.</i> Форми електронної комерції у сучасному бізнес-середовищі	15
<i>К.М. ФОКІН, Н.С. МАМОНТЕНКО.</i> Система внутрішнього контролю на підприємстві – як основний чинник підвищення ефективності експортної діяльності	20
<i>А.П. ІСАЄВА.</i> Види трудових договорів згідно із законодавством держав-членів ЄС (на прикладі Франції, Бельгії, Люксембургу та Італії)	25
<i>Е.Г. ХАНАЄВА.</i> Змагальність як визначальна риса цивільного судочинства Сполучених Штатів Америки	32
<i>Є.І. ЛИСОВА.</i> Податок на виведений капітал vs податок на прибуток підприємств: перспективи та загрози ...	36

CONTENTS

S.M. MELNYK. Administrative and legal forms of interaction between military administration subjects of Ukraine and NATO	6
A.O. SEMENETS, L.O. RUBAN, Y.Y. KHILSKYI. Some directions of the organization of internal audit of productive reserves of the enterprise	11
A.S. BLAHODATSKYKH. Forms of e-commerce in the modern business environment	15
K.M. FOKIN, N.S. MAMONTENKO. The system of internal control in the company – as the main factor in increasing the efficiency of export activities	20
A.P. ISAIEVA. Types of labor contracts under legislation of the EU member-states (the example of France, Belgium, Luxembourg and Italy)	25
E.H. KHANAIEVA. Competitiveness as the defining feature of the US civil proceedings	32
Y.I. LYSOVA. Entities cash-flow tax vs. tax on income: opportunities and threats	36

МЕЛЬНИК

Сергій Миколайович

УДК 351.86.071(477:1)

к.ю.н., начальник,
Військово-юридичний
інститут Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ І НАТО

ADMINISTRATIVE AND LEGAL FORMS OF INTERACTION BETWEEN MILITARY ADMINISTRATION SUBJECTS OF UKRAINE AND NATO

MELNYK Serhii Mykolaiovych – PhD in Law, Head, Military and Law Institute of National Law University after Yaroslav the Wise

У статті виокремлено і розкрито зміст трьох основних форм адміністративно-правової взаємодії суб'єктів військового управління України з НАТО, які сформувалися у процесі практичної реалізації положень Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 09.08.1997 р. Зокрема, це: консультації України з НАТО, інституційне співробітництво, військове співробітництво. Особливу увагу акцентовано на забезпеченні переходу Збройних Сил України на стандарти НАТО («STANAG» – Standardization Agreement). Фактично, «STANAG» є міжнародною угодою, положення якої регулюють загальні правила, визначають спільний порядок дій, закріплюють єдину термінологію і встановлюють умови уніфікації технічних процесів, а також озброєння і військової техніки, іншої матеріальної частини озброєних сил НАТО і держав, з якими НАТО налагоджує партнерські відносини. Впровадження «STANAG» у практику функціонування Збройних Сил України вимагає комплексного перегляду всієї інфраструктури вітчизняного ВПК та функціонування системи Збройних Сил України.

Акцентовано увагу на тому, що правове забезпечення зазначених форм адміністративно-правової взаємодії є складним процесом. Це пояснюється тим, що на внутрішньодержавному рівні їх реалізація забезпечується значною кількістю підзаконних нормативних актів, предметом правового регулювання яких є затвердження кола суб'єктів військового управління, які вступають в адміністративну взаємодію зі структурами НАТО, визначення їх адміністративних правомочностей, окреслення моделі управлінського забезпечення такої взаємодії.

Робиться висновок про те, що на сьогодні між суб'єктами військового управління Україна і НАТО накопичений значний досвід адміністративного співробітництва. Завдяки цьому національна система військового управління не лише одержує додатковий імпульс для реформування, а й реально підвищує власний потенціал і рівень бойової готовності до виконання покладених законодавством завдань і функцій. Практика взаємодії Збройних Сил і НАТО в останні роки доводить необхідність поглиблення напрацьованих зараз форм адміністративно-правової взаємодії. Відповідно, перспективним напрямом наукової розробки зазначених аспектів є вироблення пропозицій щодо оптимальної модальності адміністративно-правового забезпечення такої взаємодії.

* * *

The article outlines and defines three main forms of administrative and legal interaction of Ukraine's military administration subjects with NATO which were formed during the practical realization of the provisions of the Charter on a Distinctive Partnership between the North Atlantic Treaty Organization and Ukraine of 09.08.1997. In particular, they are: Ukraine's consultations with NATO, institutional cooperation, military cooperation. Particular attention is paid to ensuring the transition of the Armed Forces of Ukraine to the NATO standards («STANAG» - Standardization Agreement). Actually, «STANAG» is an international agreement, whose provisions regulate general rules, determine a common procedure, elicit unified terminology and encourage the unification of technical processes, as well as armaments and military equipment, other components of the armed forces of NATO and the states, which NATO is developing partnership relations with. The implementation of «STANAG» into the practice of the Armed Forces of Ukraine functioning requires a complex review of the entire infrastructure of the national military-industrial complex and the functioning of the system of the Armed Forces of Ukraine.

It has been emphasized, that the legal support of the mentioned forms of administrative and legal interaction is a complicated process. This is explained by the fact that their implementation at the national level is ensured by a significant number of by-laws, which regulate the approval of the circle of military administration subjects, which enter into the administrative interaction with the NATO structures, determining their administrative powers, outlining the model of the administrative support of such interaction.

It is concluded, that today Ukraine and NATO have accumulated considerable experience of administrative cooperation between the subjects of military administration. Due to this, the national military administration system not only receives an additional impetus for the reform, but also really increases its own potential and level of combat readiness to perform tasks and functions imposed by law. The practice of the interaction between the Armed Forces of Ukraine and NATO in recent years proves the need to deepen the existing forms of administrative and legal interaction. Accordingly, the promising direction of scientific development of these aspects is the elaboration of proposals concerning the optimal modality of the administrative and legal support of such interaction.

Ключові слова: Україна, НАТО, суб'єкти військового управління, Збройні Сили України, Міністерство оборони України, адміністративно-правове співробітництво України і НАТО, стандарти НАТО.

Keywords: Ukraine, NATO, military administration subjects, the Armed Forces of Ukraine, the Ministry of Defense of Ukraine, administrative and legal cooperation of Ukraine and NATO, NATO standards

ВСТУП

Після проголошення державної незалежності у 1991 р. Україна за короткий час ствердилася у цивілізованому світі як миролюбний учасник міжнародної спільноти, держава, що обрала твердий курс на зміцнення миру і безпеки на планеті. Поряд із цим, важливим завданням процесів державотворення для молоді країни стала розбудова ефективного національного сектору безпеки і оборони, створення сучасних Збройних Сил України, формування системи інституцій забезпечення державної безпеки. Ці процеси супроводжувалися активізацією конструктивної співпраці органів військового управління з іншими державами і військово-політичними блоками. З урахуванням таких чинників як військово-політична ситуація у східноєвропейському регіоні, характеру політичних стосунків України з іншими державами Європи і світу, пріоритетів розвитку національної економіки України та інших обставин, динаміка реформування системи органів військового управління впродовж останніх 27 років була різною.

Важливим для України чинником впливу на розвиток системи суб'єктів військового управління і, зокрема, національних Збройних Сил, було і залишається на теперішній час взаємодія з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО). Беручи до уваги те, що члени НАТО на сьогодні напружували найкращі у світі стандарти забезпечення національної безпеки і протидії військово-вторгненню, адміністрування структурно-функціональних перетворень сектору безпеки і оборони України за умов тісної співпраці з альянсом має важливе практичне значення. Більш того, в умовах напруженої військово-політичної ситуації у східноєвропейському регіоні, окупації Автономної Республіки Крим, триваючої спеціальної Операції об'єднаних сил у східних областях України, поглиблення взаємодії з НАТО стало одним із пріоритетів розвитку національної державності. Беручи до уваги викладене вище, зазначимо, що завданням юридичної науки є дослідження існуючих і вироблення науково обґрунтованих пропозицій стосовно юридичного забезпечення нових форм співробітництва силових відомств України і НАТО.

У зв'язку з цим *метою статті* є висвітлення сутності основних адміністративно-правових форм взаємодії суб'єктів військового управління і НАТО.

Аналіз наукових досліджень і публікацій, які присвячені обґрунтуванню юридичних аспектів взаємодії елементів сектору безпеки і оборони України з НАТО, дозволяє констатувати, що доктринальне опрацювання відповідної тематики лише започатковується. Ознайомлення з науковими напрацюваннями таких дослідників як В. Богуцький, Є. Григоренко, С. Мукосія, М. Тищенко доводить це. Відповідно, формується наукова доцільність дослідити раніше не розроблені основні адміністративно-правові форми взаємодії суб'єктів військового управління України і НАТО. Це буде сприяти накопиченню наукової інформації, якою можна буде оперувати у подальшому як науковцям, що будуть розробляти відповідну тематику, так і прак-

тичним фахівцям, які працюють над забезпеченням організаційно-правових умов розвитку відносин України з Північноатлантичним альянсом.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Науковий аналіз сутності адміністративно-правових форм взаємодії суб'єктів військового управління України і НАТО стало можливим завдяки застосуванню системи методів наукового пізнання. Зокрема, методологічною основою розробки став діалектико-матеріалістичний підхід, що передбачає розгляд передумов формування режиму адміністративної співпраці військових структур України і Північноатлантичного альянсу. Крім цього, історико-правовий метод використовувався для висвітлення історичних передумов розбудови партнерських відносин з НАТО. Метод поєднання диференціації і інтеграції дозволив здійснити розмежування адміністративно-правових форм співробітництва України і НАТО. Структурно-функціональний метод дозволив визначити особливості взаємодії Міністерства оборони України з НАТО у напрямі впровадження стандартів альянсу у розбудову національних оборонних спроможностей. Метод теоретико-правового прогнозування було застосовано для обґрунтування перспективних завдань юридичної науки у частині подальшої розробки юридичного забезпечення співробітництва України з НАТО.

РЕЗУЛЬТАТИ

Не враховуючи вищого політико-дипломатичного рівня, більшість держав сучасного світу взаємодіють з НАТО на рівні суб'єктів військового управління. М. Тищенко та В. Богуцький під «суб'єктами» військового управління пропонують розуміти конкретні органи військового управління, їх посадові особи, які виконують управлінські функції і наділені для цього відповідними повноваженнями [1, с. 69]. Головною, системоутворюючою ланкою системи суб'єктів військового управління України є Збройні Сили держави.

Базовим документом, який визначає основні адміністративно-правові форми взаємодії суб'єктів військового управління України і НАТО є Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору, яку було підписано у Мадриді 09.08.1997 р. (далі – Хартія) [2]. У відповідності до Хартії, взаємодія України і НАТО відбувається на основі норм і принципів міжнародного права. На відміну від повноправного членства, Хартія не передбачала поширення на Україну ст. 5 Статуту НАТО, в якій йдеться про колективний захист держави у разі нападу на одного з її членів [3]. Основні ідейні засади розвитку відносин України і НАТО базувалися на таких основних принципах взаємодії:

1) безпека держав європейського регіону є спільним цивілізаційним надбанням народів і жодна держава не може будувати власну систему військової безпеки за рахунок безпеки іншої країни, та не може розглядати жодну частину регіону юрисдикції ОБСЄ як сферу свого впливу;

2) Україна і НАТО утримуються від використання сили проти будь-якої держави у будь-який спосіб, не сумісний з принципами міжнародного права;

3) Україна і НАТО визнають невід'ємне право всіх держав світу вільно обирати та застосовувати найбільш прийнятний інструментарій методів і засобів забезпечення безпеки включаючи сили союзників у відповідності до історичних умов;

4) взаємна повага до суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності всіх держав на планеті;

5) визнання та ствердження принципу верховенства права, цінності демократії, політичного плюралізму, ринкової економіки, абсолютної цінності прав людини та національних меншин, запобігання конфліктам та намагання вирішити їх у мирний спосіб.

Важливим є те, що у Хартії зазначено про зобов'язання Української держави здійснювати військову реформу у напрямках підвищення оперативно-технічної сумісності Збройних Сил України зі збройними силами НАТО та країн-партнерів, розробки ефективних механізмів демократичного та цивільного контролю над воєнною організацією держави. 21.08.2009 р. у Брюсселі було схвалено Декларацію про доповнення Хартії від 1997 р. Здебільшого, доповнення стосувалися інтенсифікації адміністративної співпраці суб'єктів військового управління України і НАТО.

Багаторічний досвід виконання обома сторонами положення Хартії обумовив кристалізацію кількох основних форм адміністративно-правового співробітництва суб'єктів військового управління України і НАТО. Зокрема, це: *консультації України з НАТО, інституційне співробітництво, військове співробітництво*. Правове забезпечення зазначених форм є складним. Основні адміністративно-правові конструкції закладено у самій Хартії, але на внутрішньодержавному рівні їх реалізація забезпечується значною кількістю підзаконних нормативних актів, предметом правового регулювання яких є затвердження кола суб'єктів військового управління, які вступають в адміністративну взаємодію зі структурами НАТО, визначення їх адміністративних правомочностей, окреслення моделі управлінського забезпечення такої взаємодії.

Першою адміністративно-правовою формою взаємодії є *консультації України і НАТО*. Консультації відбуваються з питань, які становлять спільний інтерес. Зокрема, у процесі консультацій здійснювалося обговорення політичних питань та питань, що стосуються безпеки, зокрема, розвитку євроатлантичної безпеки та стабільності, включаючи безпеку України, запобігання конфліктам, управління кризами, підтримання миру, врегулювання конфліктів та проведення гуманітарних операцій, питання стосовно нерозповсюдження ядерної біологічної та хімічної зброї, здійснення контролю над озброєннями та роззброєнням, включаючи питання, що стосуються Договору про звичайні збройні сили в Європі, Договору про відкриття неба та заходів зміцнення спільної довіри і безпеки, експорт озброєнь та передача супутніх технологій, боротьби з контрабандою наркотиків та тероризмом.

У 2016 р. під час проведення у Варшаві саміту НАТО на базі Хартії було затверджено Комплексний пакет допомоги (КПД) з підтримки України. Важливим є те, що КПД передбачає активізацію розвитку консультування представників сектору безпеки і обо-

рони України і НАТО. Відповідно до КПД, спеціалісти НАТО є головними консультантами стратегічного рівня для України з питань реформування системи суб'єктів військового управління. Основне завдання консультацій – вироблення проектів реформування як Українського війська, так й інших суб'єктів військового управління, які виконують завдання в галузі забезпечення національної безпеки і оборони.

Інституційне співробітництво передбачало створення управлінських інституцій двосторонньої військово-політичної взаємодії між Україною і НАТО, а також спільних робочих груп. Створення інституцій двосторонньої взаємодії відбувалося у формі заснування військової місії зв'язку НАТО в Києві у межах місії України при НАТО та Центру інформації й документації НАТО в Києві (зادля адміністрування питань консультативного інформаційного співробітництва).

Найважливішою складовою інституційної взаємодії є також створення спільних робочих груп військових спеціалістів. Це має на меті фахове обговорення таких блоків питань як цивільне планування на випадок надзвичайних ситуацій та катастроф, організація дієвого демократичного контролю над збройними силами, поглиблення військової реформи в Україні, організація оборонного планування, питання стратегії та концепції національної безпеки, формування оборонного бюджету, проведення оборонної конверсії, військово-співробітництво між Україною та НАТО і взаємосумісність, економічні аспекти військової безпеки, науково-технологічні питання, аспекти безпеки у сфері довкілля, ядерна безпека, дослідження і розробки з питань використання космічного та повітряного простору. Зазначена реформа Збройних Сил була одним із центральних предметів роботи двосторонніх груп. Одним із останніх прикладів результативності інституційного співробітництва Міністерства оборони України і НАТО є створення у структурі Міністерства оборони України антикорупційних підрозділів (відділ з питань запобігання та виявлення корупції, Департамент внутрішнього аудиту Міністерства оборони, Науковий центр проблем запобігання корупції [4]). Більш того, інструкторами НАТО було організовано тренінги, спрямовані на розуміння корупції як загрозу безпеці, а також покращення управління фінансовими і людськими ресурсами.

Військове співробітництво між Україною і НАТО має сприяти активізації оборонної реформи України і передбачає взаємодію у напрямі визначення напрямів модифікації озброєнь, організації і проведення спільних заходів, спрямованих на військову підготовку особового складу Збройних Сил України у межах спільних військових навчань та залучення українських військових до участі у міжнародних миротворчих батальйонах, сприяння співробітництву у галузі оборони між Україною та її державами-сусідами, періодичні зустрічі суб'єктів військового управління України з найвищими військовими керівниками країн НАТО та заходи в межах розширеної та поглибленої програми «Партнерство заради миру». Зазначена програма є однією з найважливіших у контексті військової реформи. На користь цього говорить та обставина, що участь України у програмі розпочалася ще у 1994 р. Саме тоді, коли вітчизняні військові спеці-

алісти безпосередньо почали взаємодіяти з колегами держав-членів НАТО, очевидними стали проблеми, які переживає військові організація України і Збройні Сили зокрема. Серед них, у першу чергу, недосконала система управління, численні прорахунки у підготовці особового складу, великий ступінь бюрократизації, застаріла військова техніка, корупційні ризики.

Після підписання Хартії у 1997 р. Україна стала активним учасником найважливіших механізмів програми: процесу планування та оцінки сил, концепції оперативних можливостей, політико-військових рамках участі партнерів в операціях з підтримання миру під проводом НАТО, спільних з НАТО навчаннях, у тому числі з врегулювання кризових ситуацій, співробітництва у галузі озброєнь, протиповітряної оборони, управління повітряним рухом та обміну даними про повітряну обстановку, індивідуальної програмі партнерства, плані дій партнерства щодо розбудови оборонних інституцій, програмі удосконалення військової освіти, програмі професійного розвитку цивільного персоналу, політиці трастових фондів партнерства, ініціативі НАТО з розбудови прозорості, доброчесності, відкритості та запобігання проявів корупції, програмі НАТО «Наука заради миру та безпеки та інші [5]. Завдяки програмі «Партнерство заради миру» закладаються основи розбудови оперативного потенціалу й взаємосумісності війська України зі збройними силами НАТО у рамках широкого спектра заходів й військових навчань, які проводяться. За таких умов українські військовослужбовці мають змогу відпрацьовувати дії під час операцій з підтримання миру і набувати практичного досвіду взаємодії зі збройними силами країн НАТО і інших партнерів.

Найголовнішим і одним із найскладніших завдань військового співробітництва України і НАТО є забезпечення переходу Збройних Сил України на стандарти НАТО, які називаються універсальною абревіатурою «STANAG» (англ. – Standardization Agreement). Фактично, стандарти НАТО є міжнародною угодою, положення якої регулюють загальні правила, визначають спільний порядок дій, закріплюють єдину термінологію і встановлюють умови уніфікації технічних процесів, а також озброєння і військової техніки, іншої матеріальної частини озброєних сил НАТО і держав, з якими НАТО налагоджує партнерські відносини. Стандарти НАТО об'єднані у складну і взаємопов'язану ієрархію нормативних документів. Їх систему, як зазначає С. Мукосій, умовно поділяють на три групи: адміністративні, оперативні та матеріально-технічні [6].

Впровадження STANAG у практику функціонування Збройних Сил України вимагає комплексного перегляду всієї інфраструктури вітчизняного ВПК та функціонування системи Збройних Сил України. Перехід на стандарти НАТО забезпечує планомірне нарощування рівня боєздатності частин і підрозділів Збройних Сил України, сприяє підвищенню ефективності використання державних ресурсів у сфері оборони, удосконалює систему підготовки військових частин і підрозділів, що входять до складу багатонаціональних військових формувань, та зростанню авторитету України на міжнародному рівні [7]. Базовим документом у даному відношенні є Тимчасова інструкція з організації робіт у Міністерстві оборони України та Зброй-

них Силах України стосовно впровадження стандартів НАТО, затверджена заступником Міністра оборони України 09.09.2016 р., в якій визначено порядок отримання стандартів і військових нормативних документів НАТО, їх перекладу, вивчення та практичного впровадження [8].

Для підготовки України до вступу у НАТО у функціонування Збройних Сил України слід впровадити 765 стандартів (нормативних документів) НАТО, які поступово перекладаються українською мовою з мови оригіналу та впроваджуються у практику військового управління України. Але процес цей на сьогодні не завершений і продовжує тривати. Практика адаптації STANAG у національну систему функціонування Збройних Сил складається таким чином, що стандарти, як правило, формулюються в окремих нормативних документах, яких на сьогодні розроблено десятки. Узагальнено, впровадження STANAG відбувається навколо п'яти стратегічних цілей: створення об'єднаної системи керівництва силами української оборони, ефективна політика планування і застосування ресурсів, посилення боєздатності частин і з'єднань за світовими стандартами, об'єднана з НАТО логістика і система медичного забезпечення. Так чи інакше, але у процесі адміністративного співробітництва суб'єктів військового управління України і НАТО триває процес впровадження STANAG у національну практику військово-державного будівництва.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На сьогодні між суб'єктами військового управління Україна і НАТО накопичений значний досвід адміністративного співробітництва. Національна система військового управління завдяки цьому не лише одержує додатковий імпульс для реформування, а й реально підвищує власний потенціал і рівень бойової готовності до виконання покладених законодавством завдань і функцій. Практика взаємодії Збройних Сил і НАТО в останні роки доводить необхідність поглиблення напрацьованих зараз форм адміністративно-правової взаємодії. Відповідно, перспективним напрямом наукової розробки зазначених аспектів є вироблення пропозицій стосовно оптимальної модальності адміністративно-правового забезпечення такої взаємодії.

Список використаних джерел

1. Тищенко М.М., Богущкий В.В., Григоренко С.І. *Військова адміністрація: навч. посіб / за заг. ред. М.М. Тищенка. Х.: Право, 2014. 364 с.*
2. *Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 09.08.1997 р. Офіційний вісник України. 2006. № 34. Ст. 2453.*
3. *5 фактів про особливе партнерство між Україною та НАТО. DW.COM. URL: <https://www.dw.com/uk/5-фактів-про-особливе-партнерство-між-україною-та-нато/a-39557684>*
4. *Корупція в армії вбиває. Інтернет-сайт «Антикорупція» URL: <https://defence-anticor.in.ua/prevention-and-detection-of-corruption>*
5. *Партнерство заради миру. Україна-НАТО. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/partnership-for-peace/>*
6. *Мукосій С. «О внедрении стандартов НАТО». Інтернет-сайт Інформаційно-консалтингової компанії «DEFENSE EXPRESS». URL: <https://defence-ua.com/index.php/statti/296->*

sergej-mukosij-segodnya-ministerstvo-oborony-yavlyaetsya-lokomotivom-sredi-vsekh-organov-vlasti-po-vnedreniyu-standartov-nato

7. Впровадження стандартів НАТО у Збройних Силах: підсумки 2016-го. *Ukrainian Military Pages*. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2017/08/stanag.html>

8. Збройні сили України: курсом до НАТО. Розповідає головнокомандувач Збройних Сил України, генерал армії Віктор Муженко. Інтернет-видання «hi-tech.ua». URL: <https://hi-tech.ua/article/zbroyni-sili-ukrayini-kursom-do-nato/>

References

1. Tyshchenko M.M., Bohutskiy V.V., Hryhorenko Ye.I. *Military administration: tutorial* / ed. M.M. Tyshchenko. Kharkiv: Pravo, 2014. 364 p. (in Ukrainian)

2. *Charter on a special partnership between Ukraine and the North Atlantic Treaty Organization dated 09.08.1997. Official Bulletin of Ukraine*. 2006. № 34. Art. 2453 (in Ukrainian)

3. *5 facts about a special partnership between Ukraine and NATO*. DW.COM. URL: <https://www.dw.com/uk/5-faktiv-pro-osoblyve-partnerstvo-mizh-ukrainoiu-ta-nato/a-39557684> (in

Ukrainian)

4. *Corruption in the army kills*. Internet site "Anticorruption". URL: <https://defence-anticor.in.ua/prevention-and-detection-of-corruption> (in Ukrainian)

5. *Partnership for Peace*. Ukraine-NATO. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/partnership-for-peace/> (in Ukrainian)

6. Mukosiy S. "On the Implementation of NATO Standards". Site of Information and consulting company «DEFENSE EXPRESS». URL: <https://defence-ua.com/index.php/statti/296-sergej-mukosij-segodnya-ministerstvo-oborony-yavlyaetsya-lokomotivom-sredi-vsekh-organov-vlasti-po-vnedreniyu-standartov-nato> (in Russian).

7. *Implementation of NATO standards in the Armed Forces: the results of 2016*. *Ukrainian Military Pages*. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2017/08/stanag.html> (in Ukrainian)

8. *Armed Forces of Ukraine: the course towards NATO*. Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine, General of the Army Viktor Muzhenko tells. Internet publication «hi-tech.ua». URL: <https://hi-tech.ua/article/zbroyni-sili-ukrayini-kursom-do-nato/> (in Ukrainian)

СЕМЕНЕЦЬ

Аліна Олександрівна
55557777alina@gmail.com

к.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університету

РУБАН

Ліна Олегівна
lina.ruban@ukr.net

к.е.н., доцент, Харківський інститут
фінансів Київського національного
торговельно-економічного університету

ХІЛЬСЬКИЙ

Євген Юрійович

студент, Харківський інститут
фінансів Київського національного
торговельно-економічного
університету

УДК 657.6

**ДЕЯКІ НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ
ПІДПРИЄМСТВА**

**SOME DIRECTIONS OF THE ORGANIZATION OF INTERNAL AUDIT OF PRODUCTIVE RESERVES
OF THE ENTERPRISE**

SEMENETS Alina Oleksandrivna – PhD in Economics, Associate Professor, Kharkiv Institute of Finances of KNTEU

RUBAN Lina Olehivna – PhD in Economics, Associate Professor, Kharkiv Institute of Finances of KNTEU

KHILSKYI Yevhen Yuriiovich – student, Kharkiv Institute of Finances of KNTEU

Стаття присвячена дослідженню послідовності внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємства. Уточнено сутність мети та перелік об'єктів внутрішнього аудиту виробничих запасів. У роботі запропоновані етапи внутрішнього аудиту виробничих запасів та їх послідовність. Узагальнено та систематизовано методичні та організаційні напрямки аудиту виробничих запасів. Запропоновано загальний план внутрішнього аудиту руху виробничих запасів підприємства. Намічено основні напрямки досліджень стосовно внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємства. У статті звернуто увагу на необхідність виявлення резервів ефективного використання виробничих запасів.

* * *

Статья посвящена исследованию последовательности внутреннего аудита производственных запасов предприятия. Уточнена сущность цели и перечень объектов внутреннего аудита производственных запасов. В работе предложены этапы внутреннего аудита производственных запасов и их последовательность. Обобщены и систематизированы методические и организационные направления аудита производственных запасов. Предложен общий план внутреннего аудита движения производственных запасов предприятия. Намечены основные направления исследований по внутреннему аудиту производственных запасов предприятия. В статье обращено внимание на необходимость выявления резервов эффективного использования производственных запасов.

* * *

Introduction. Ensuring the effectiveness of the operation of the structure of the enterprise and protecting the interests of owners is the main task of internal audit. The economic literature proposes a different sequence of internal audit of inventories with the corresponding methodology. Regardless of the influence of scientists, changes in the normative base and tax laws require a further study of the organization and methods of internal audit of inventories.

The **purpose** of the work is to analyze the consistency of the audit of inventories, methods, directions, internal audit procedures, and the development of proposals for improving the content of works performed at the proposed stages.

Results. The article is devoted to the study of the sequence of internal audit of inventories of the enterprise. The essence of the purpose and the list of objects of internal audit of inventories are specified. The work proposed the stages of internal audit of inventories and their sequence. Summarized and systematic methodological and organizational areas of the audit of inventories. A general plan for the internal audit of the inventories of the enterprise has been proposed. Outlined the main directions of research on internal audit of inventories of the enterprise. The article draws attention to the need to identify reserves of effective use of inventories.

Conclusion. The recommended organizational model of the internal audit of inventories is aimed at expressing an opinion on the reliability and completeness of the information on inventories in the enterprise's reporting. Using the proposed sequence of organization of internal audit of inventories, from our point of view, will improve its quality and reduce the complexity of its planning and conduct. During the work on the main stage, it is proposed to distinguish the areas of internal audit. As a result of the audit of the effectiveness of the use of inventories, reserves are set to improve the efficiency and profitability of the enterprise. From the presented results and definitions, the prospects of further research into the problem of formalizing the system of inventory indicators are naturally determined, which are to be seen in the direction of determining their effectiveness on each internal audit entity.

Ключові слова: внутрішній аудит, етапи аудиту, виробничі запаси, підприємство

Ключевые слова: внутренний аудит, этапы аудита, производственные запасы, предприятие

Keywords: internal audit, audit stages, inventories, enterprise

ВСТУП

Служба внутрішнього аудиту – служба організації, що здійснює діяльність із забезпечення впевненості та консультативну діяльність, метою якої є оцінка і підвищення дієвості процесів корпоративного управління організацією, управління ризиками, а також процесів внутрішнього контролю [5].

Забезпечення ефективності функціонування структури підприємства і захист інтересів власників є головним завданням внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит, за визначенням міжнародного Інституту внутрішніх аудиторів – діяльність, пов'язана з підвищенням вартості і вдосконалення діяльності підприємства. Використання систематизованого і послідовного підходу до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками у вигляді внутрішнього аудиту, дозволить підприємству досягти поставлених цілей.

В економічній літературі пропонується різна послідовність внутрішнього аудиту виробничих запасів із відповідною методологією. Питання організаційно-методичного забезпечення внутрішнього аудиту виробничих запасів досліджували такі науковці: Ф.Ф. Бутинець, Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча, В.Я. Савченко, В.П. Суйц, Б.Ф. Усач, А.Д. Шеремет [1 – 5] та інші.

Проте, незважаючи на вагомий напрацювання вчених, зміни в нормативній базі і податковому законодавстві вимагають подальшого вивчення організації і методики внутрішнього аудиту виробничих запасів.

МЕТА РОБОТИ полягає в аналізі послідовності

аудиту виробничих запасів, методів, напрямів, процедур внутрішнього аудиту та розробці пропозицій стосовно удосконалення змісту робіт, які виконуються на запропонованих етапах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є матеріали періодичних видань, наукові праці, нормативно-правові акти.

Під час проведення дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення окремих вимог українського законодавства стосовно бухгалтерського обліку, внутрішнього аудиту виробничих запасів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Потреба у внутрішньому аудиті найчастіше виникає у великих підприємств. Проведення внутрішнього аудиту дозволить отримати інформацію про цю діяльність і підтвердить достовірність звітів менеджерів.

У зв'язку з цим з метою усунення можливих ризиків, на наш погляд, необхідно проведення внутрішнього аудиту руху виробничих запасів та інших активів для підприємства будь-якої галузі.

Узагальнюючи дослідження науковців стосовно аудиту виробничих запасів підприємства [1, 2, 3, 4], можна виділити основні етапи і представити весь процес організації внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємства у вигляді організаційної моделі (рис. 1).

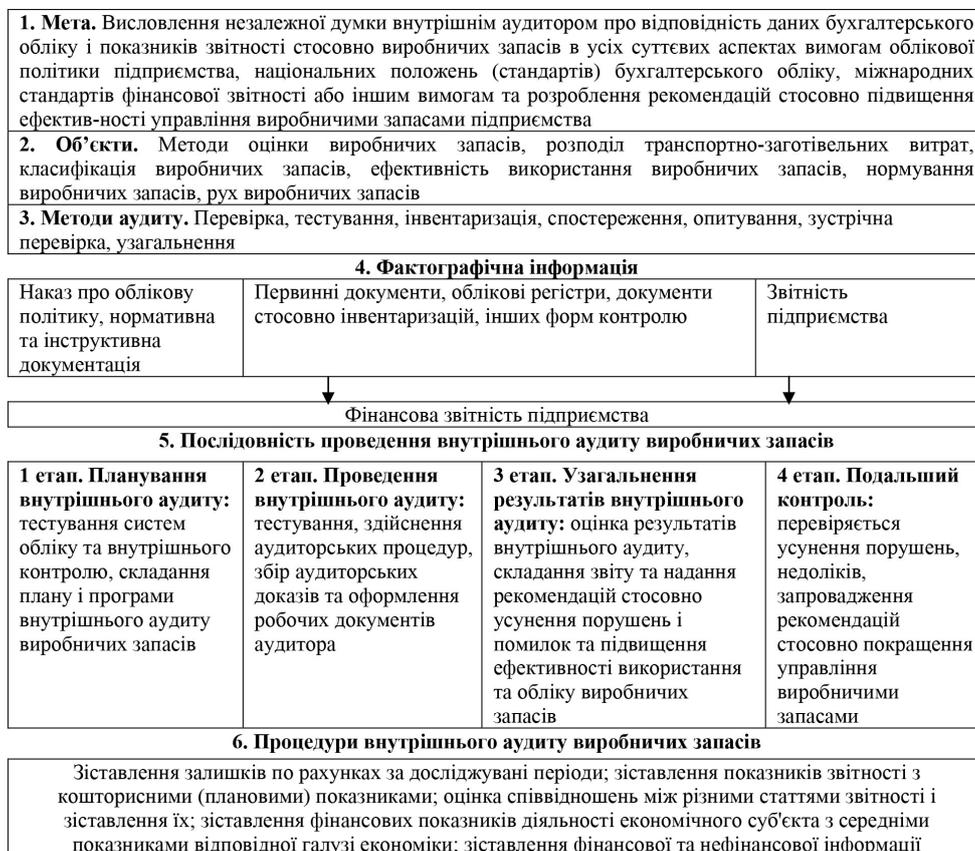

Рис. 1. Організаційна модель внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємства

На початковому етапі даної системи необхідно обов'язки внутрішнього аудитора руху виробничих запасів покласти на досвідченого співробітника відділу бухгалтерії.

Потім на підготовчому етапі оцінки системи внутрішнього контролю рекомендується виконувати наступні процедури:

- 1) аналіз і оцінка застосовності обраної облікової політики підприємства і правильності її застосування. Тестування систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю;
- 2) перевірка відповідності початкових залишків аналітичного і синтетичного обліку та звітності підприємства;
- 3) на підставі особливостей діяльності підприємства виявляють пріоритетні напрямки аудиту.

Проведення внутрішньої аудиторської перевірки руху виробничих запасів буде включати в себе наступні напрямки перевірки:

- перевірка операцій з надходження виробничих запасів;
- перевірка аналітичного обліку руху виробничих запасів на складах підприємства;
- перевірка обліку використання виробничих запасів, списання нестач, втрат і розкрадань;
- перевірка зведеного обліку виробничих запасів;
- проведення аналізу використання виробничих запасів.

Загальний план внутрішнього аудиту виробничих запасів та його зміст представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Загальний план внутрішнього аудиту руху виробничих запасів підприємства

№ з/п	Заплановані види робіт	Термін виконання	Виконавець
1	Оцінка систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів		
2	Інвентаризація виробничих запасів		
3	Аудит операцій з надходження виробничих запасів		
4	Аудит правильності оцінки використання виробничих запасів		
5	Аудит аналітичного обліку руху виробничих запасів на складах підприємства		
6	Аудит обліку використання виробничих запасів, списання нестач, втрат і розкрадань		
7	Аудит зведеного обліку виробничих запасів і відображення в звітності підприємства		
8	Проведення аналізу руху та ефективності використання виробничих запасів		
9	Узагальнення результатів внутрішнього аудиту		
10	Надання рекомендацій за результатами внутрішнього аудиту		

Наступним етапом запропонованої системи є складання і документальне оформлення програми аудиту, що визначає характер, тимчасові рамки і обсяг запланованих аналітичних процедур, необхідних для здійснення загального плану внутрішнього аудиту руху виробничих запасів. Дана програма слугуватиме для аудитора набором інструкцій і засобом контролю і перевірки належного виконання роботи.

Для обґрунтованого вираження своєї думки і правильності розрахунків за податковими платежами аудитор самостійно приймає рішення про кількість інформації, необхідної для аудиторських оцінок. Це є наступним елементом запропонованої системи.

На етапі проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів аудитор здійснює процедури для збору достатніх та належних аудиторських доказів для висловлення думки, документування аудиторських доказів.

У випадку, якщо аудитором не встановлені порушення та помилки, то у звіті, що надається керівникові, відображають думку і побажання внутрішнього аудитора.

У разі виявлення помилок і порушень аудитор детально відображає це у звіті на завершальній стадії проведення аудиторської перевірки. І наступним етапом його роботи є розробка практичних рекомендацій стосовно усунення негативних наслідків виявлених порушень. На наступному етапі аудитору необхідно перевірити усунення помилок та запровадження пропо-

зицій стосовно покращення управління виробничими запасами.

Внутрішній аудит виробничих запасів є необхідним елементом в управлінні витратами підприємства як за окремими видами продукції, так і відносно підприємства в цілому. Тільки внутрішній аудит може підтвердити правильність і обґрунтованість планових калькуляцій і обґрунтовано пояснити виявлені відхилення у фактичних калькуляціях. На основі аналізу виявлених відхилень можливе приведення планових калькуляцій до сучасних вимог ринку і ефективне управління витратами підприємства, в тому числі і виробничими запасами.

Отже, аудит виробничих запасів дозволяє виявити суперечливі моменти у діяльності підприємства і привести систему управління виробничими запасами у повну відповідність до законодавства.

ВИСНОВКИ

Рекомендована організаційна модель внутрішнього аудиту виробничих запасів спрямована на висловлення думки стосовно достовірності та повноти відображення у звітності підприємства інформації про виробничі запаси.

Використання запропонованої послідовності організації внутрішнього аудиту виробничих запасів, з нашої точки зору, дозволить покращити його якість та скоротити трудомісткість його планування та проведення. Під час виконання робіт на основному етапі

пропонується виокремлювати напрями внутрішнього аудиту. За результатами здійснення аудиту ефективності використання виробничих запасів виявляються резерви для підвищення ефективності і прибутковості підприємства.

Із представлених результатів та висновків природно визначаються перспективи подальших досліджень проблеми формування системи показників виробничих запасів, які повинні йти в напрямку визначення їх ефективності на кожному етапі внутрішнього аудиту.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф. Аудит: підручник. Житомир: ПП «Рута», 2002. 672 с.
2. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: підручник. К.: Каравела, 2012. 544 с.
3. Савченко В.Я. Аудит: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2006.

328 с.

4. Усач Б.Ф. Аудит: навч. посіб. К.: Знання, 2007. 231 с.
5. Шеремет А.Д., Суйц В.П. Аудит: учебник. М.: ИНФРА-М, 2017. 375 с.

References

1. Butynets F.F. Audit: textbook. Zhytomyr: private enterprise "Ruta", 2002. 672 p. (in Ukrainian).
2. Kulakovska L.P., Picha Yu.V. Organization and method of audit: textbook. Kyiv: Karavela, 2012. 544 p. (in Ukrainian).
3. Savchenko V.Ya. Audit: tutorial. Kyiv: KNEU, 2006. 328 p. (in Ukrainian).
4. Usach B.F. Audit: tutorial. Kyiv: Znannya, 2007. 231 p. (in Ukrainian).
5. Sheremet A.D., Suyts V.P. Audit: textbook. Moscow: INFRA-M, 2017. 375 p. (in Russian).

БЛАГОДАТСЬКИХ

Анна Сергіївна

blahodatskykh.a@gmail.com

УДК 339

ФОРМИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ У СУЧАСНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ

студент, Одеський
національний політехнічний
університет

FORMS OF E-COMMERCE IN THE MODERN BUSINESS ENVIRONMENT

BLAHODATSKYKH Anna Serhiivna – student, Odesa National Polytechnic University

У статті наведені причини виникнення та тенденції розвитку електронної комерції в умовах інтенсивного розвитку інформаційних технологій в світі. Досліджені форми електронної комерції за класифікацією Комісії ООН з міжнародного торгового права: електронний обмін інформацією, електронний рух капіталу, електронну торгівлю, електронні гроші, електронний маркетинг, електронний банкінг, електронні страхові послуги. Проаналізовані особливості функціонування конкретних елементів електронної комерції та їх застосування у сучасному бізнес-середовищі. Розглянуті спільні риси діяльності підприємств, що застосовують різні форми електронної комерції.

* * *

В статье приведены причины возникновения и тенденции развития электронной коммерции в условиях интенсивного развития информационных технологий в мире. Исследованы формы электронной коммерции по классификации Комиссии ООН по международному торговому праву: электронный обмен информацией, электронное движение капитала, электронную торговлю, электронные деньги, электронный маркетинг, электронный банкинг, электронные страховые услуги. Проанализированы особенности функционирования конкретных элементов электронной коммерции и их применение в современной бизнес-среде. Рассмотрены общие черты деятельности предприятий, применяющих различные формы электронной коммерции.

* * *

Introduction. In an era of rapid technological progress and globalization, one of the most important factors influencing the further development of society is the tendency to accelerate the development of information and communication technologies. Since the mid-1990s, there has been a rapid development of e-commerce, the volume of e-commerce and the number of users in the world are steadily increasing.

The purpose of the work was to study the emergence of new tools for commercial activities and coverage of the peculiarities of the use of various forms of e-commerce.

Results. The article gives the reasons for the emergence and trend of e-commerce development in the context of intensive development of information technologies in the world. E-commerce is a business model that provides a complete, closed loop of operations that includes ordering goods (services), conducting payments, participating in the delivery of goods (performance of services), implemented with the use of electronic means and information technology, and is distinguished by its convenience, the speed and accuracy of collecting, processing and transmitting information. Investigated forms of electronic commerce are classified by the United Nations Commission on International Trade Law: Electronic Data Interchange, Electronic Funds Transfer, e-trade, e-cash, e-marketing, e-banking, e-insurance. The features of the functioning of specific elements of e-commerce and their application in the modern business environment are analyzed. The common features of enterprises that use different forms of e-commerce are considered.

Conclusions. E-commerce system is a promising way to implement business projects, which allows you to get a significant economic effect by reducing some of the links in the chain of supply from the seller to the end user, which allows you to lower the price and make the product more attractive to the customer. The considered forms of e-commerce indicate the widespread use of the possibilities of the Internet and the tendency to further improve existing resources and find new ways to improve the competitiveness of the company by creating comfortable conditions for consumers to use a particular product or service.

Ключові слова: електронна комерція, електронна торгівля, всесвітня мережа Інтернет, бізнес-процес, Інтернет-бізнес

Ключевые слова: электронная коммерция, электронная торговля, всемирная сеть Интернет, бизнес-процесс, Интернет-бизнес

Keywords: e-commerce, e-trade, the World Wide Web, Business Process, Internet Business

ВСТУП

В епоху стрімкого технологічного прогресу та глобалізації одним із найважливіших факторів, що впливає на подальший розвиток суспільства, є тенденція до прискорення розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Наукові досягнення у сфері електронних засобів зв'язку та комп'ютерних систем, застосування електронного документообігу та прагнення до автоматизації процесів на всіх етапах діяльності створили основу для виникнення нових форм ведення бізнесу.

Із середини 90-х рр. ХХ ст. спостерігається бурхливий розвиток електронної комерції, яка поступово займає все більше бізнес-середовище та закріплюється у повсякденному житті людей. Обсяги електронної комерції стабільно зростають, суспільство вводить в обіг й активно користується такими термінами як електронна торгівля, електронна комерція, Інтернет-бізнес тощо, що призводить до підвищення інтересу у науковців до особливостей функціонування та формування системи електронної комерції.

Питання стосовно особливостей формування та функціонування системи електронної комерції досліджували у своїх роботах багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед українських авторів зміст поняття «електронна комерція» вивчали та систематизували: О.І. Шалева, У.О. Балик, І.В. Ховрак. Практичні аспекти розвитку електронної комерції в Україні досліджували вчені: Н.Т. Гринів, Т.В. Марусей, О.В. Оліфіров, В.Л. Плєскач. Проблеми, пов'язані з електронною комерцією, розглядали у своїх працях багато зарубіжних вчених, зокрема, А. Саммер, Г. Дункан, В. Тріз та Л.Стюарт, В. Холмогорова, В. Царьов.

Більшість науковців розглядають електронну комерцію у розрізі основних моделей електронного бізнесу, таких як B2B, C2B, G2C тощо. Недостатньо уваги у дослідженнях приділено саме формам електронної комерції, тобто тим елементам Інтернет-бізнесу, які є складовою частиною загальної системи електронної комерції.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні появи нових інструментів здійснення комерційної діяльності та висвітленні особливостей використання різних форм електронної комерції.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційним та методологічним підґрунтям даного дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів, матеріали періодичних видань, законодавчі акти державних органів влади, офіційні сайти державних структур та комерційних організацій, ресурси мережі Internet.

У процесі проведення дослідження були використані методи структурно-логічного аналізу, наукового узагальнення, систематизації та загальнонаукові методи вивчення (аналіз і синтез, системний аналіз).

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Електронна комерція залишається відносно новою сферою управління бізнесом та інформаційними технологіями, що розвивається й постійно змінюється. Наразі існує й буде продовжуватися надалі дискусія про електронну комерцію, викликана великою популярністю цього явища та можливостями наукового дослідження імплементації різних методів створення та функціонування системи електронної комерції у бізнесі.

Сьогодні електронна комерція використовується у всіх видах бізнесу, включаючи виробничі компанії, роздрібні магазини та сервісні фірми. Електронна комерція зробила бізнес-процеси більш надійними та ефективними. Найбільш помітним вплив електронної комерції є у сфері фінансових послуг та роздрібною торгівлі. Крім цього, поява такого явища дала поштовх новим технологічним ініціативам. Ці ініціативи включають розрахунків, віддалених платежів та електронної перевірки, онлайн-торгівлі акціями, облігаціями та пов'язаними з ними фінансовими інструментами, онлайн-банкінгу та роздрібною онлайн-торгівлі. Інструменти та методи, що дозволяють здійснювати торгівлю через Інтернет, стають зрілими, а електронна комерція розвивається все швидше.

Актуальність теми дослідження обумовлена значним розширенням сфери впливу електронної комерції на

суспільство, економіку, підприємництво та культуру, та переміщенням бізнесу у глобальне середовище мережі Internet.

РЕЗУЛЬТАТИ

Визначення системи електронної комерції, інструментом реалізації якої виступає всевітня комп'ютерна мережа Інтернет, не має єдиної інтерпретації серед вітчизняних та зарубіжних авторів, проте всі науковці сходяться в тому, що це – модель бізнесу, яка забезпечує повний замкнений цикл операцій, які включають замовлення товару (послуги), проведення платежів, участь в управлінні доставкою товару (виконання послуги), що реалізується з використанням електронних засобів та інформаційних технологій, та відрізняється своєю зручністю, швидкістю та точністю збору, обробки та передачі інформації [1]. Виникнення подібної моделі ведення бізнесу було обумовлено необхідністю розробки покращеної інфраструктури для успішної торгівлі, потребою у зниженні витрат підприємницької діяльності та загостренням конкуренції на ринку.

Повсюдність Інтернету та наявність браузерів на різних платформах забезпечують спільну базу, на якій можуть будуватися програми ЄС, особливо на підприємстві. Ця спільна платформа зменшила значущість питань, що стосуються розповсюдження програмного забезпечення та встановлення програмного забезпечення, тим самим заохочуючи розширення ЄС через інтранет, екстранет та Інтернет.

В останні роки в Україні спостерігалось зростання об'єму ринку електронної комерції, що свідчить про збільшення довіри покупців до роботи Інтернет-магазинів та відповідає всевітній тенденції до збільшення долі Інтернет-торгівлі у загальному обсягу роздрібною торгівлі [2]. Проте існує певний ряд негативних чинників, які перешкоджають бізнесу, що використовує систему електронної торгівлі. До них можна віднести недосконалість законодавства, низька платоспроможність населення, слабкий розвиток системи електронних розрахунків та недовіра до них частини споживачів.

Для вироблення певних договірних рішень, які можуть знадобитися для подолання юридичних перешкод, що заважають розширенню використання електронної торгівлі в 1996 р. Комісія ООН з міжнародного торгового права розробила «Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю і Керівництво по прийняттю». У ньому зазначено, що метою даного закону є «запропонувати увазі національних законодавців звід міжнародно визнаних норм, що встановлюють можливий порядок усунення деяких таких юридичних перешкод і створення більш надійної правової бази для так званої "електронної торгівлі"» [3].

За класифікацією ЮНСІТРАЛ поняття «електронна комерція» включає в себе такі форми: електронний обмін інформацією (Electronic Data Interchange, EDI), електронний рух капіталу (Electronic Funds Transfer, EFT), електронну торгівлю (e-trade), електронні гроші (e-cash), електронний маркетинг (e-marketing), електронний банкінг (e-banking), електронні страхові послуги (e-insurance) [4].

Розберемо форми електронної комерції детальніше.

Електронний обмін даними (скорочено ЕОД, англ. Electronic Data Interchange, EDI) дає можливість діловим партнерам передавати інформацію безпосередньо із однієї комп'ютерної системи в іншу за допомогою ефективного інструменту, що використовує стандартні ділові повідомлення у структурованому вигляді із застосуванням численних стандартизованих довідників та кодів. Використання ЕОД дозволяє передавати дані незалежно від програмного і апаратного забезпечення у партнерів, знижує ймовірність появи помилок під час опрацювання документів вручну, скорочує обсяг паперової документації, поліпшує процеси управління і контролю у сферах виробництва, закупівель і постачання.

В Україні активне використання електронного обміну даними почалось в 2006-2007 рр. й першими запроваджувати електронне ділове спілкування почали постачальники спеціалізованих комунікаційних та мережесервісів. За оцінками Асоціації «ДжіЕс1 Україна», на кінець 2015 р. переважна більшість торгових мереж в Україні підтримували електронне ділове спілкування зі своїми постачальниками та близько 5 тисяч українських підприємств здійснювали обмін даними із партнерами, користуючись технологіями ЕОД.

Перелік стандартних електронних повідомлень в ділових стосунках українських підприємств з кожним роком розширюється та відображає нові потреби та умови ділового співробітництва. Найпоширенішими повідомленнями є «Замовлення», «Рахунок-фактура», «Повідомлення про відвантаження», «Інструкції щодо відвантаження», «Повідомлення про отримання», «Транспортні інструкції», «Транспортний статус», «Графік доставок» тощо [5].

Електронний переказ коштів (Electronic Fund Transfer – EFT) – це електронний переказ грошей з одного банківського рахунку в інший, або в межах однієї фінансової установи, або через декілька установ, через комп'ютерні системи, без прямого втручання банківського персоналу. Переказ коштів ініціюється через електронний термінал, телефон, комп'ютер з метою здійснення ділових розрахунків та операцій.

Електронний переказ коштів має ряд переваг: економія часу за рахунок високої швидкості проведення операцій, простота та зручність використання, загальна доступність та відсутність перешкод під час закордонних переказів. Операція може здійснюватися за допомогою електронних грошей чи кредитних карток. Учасники процесу купівлі-продажу можуть вибирати спосіб в залежності від можливостей та вимог.

Транзакції EFT відомі під багатьма іменами в різних країнах і різних платіжних системах. Наприклад, у Сполучених Штатах вони називаються «електронними чеками», а у Великобританії використовується термін «банківський переказ» і «банківський платіж».

За визначенням, яке дає ЮНСІТРАЛ, електронна торгівля – це організація і технологія купівлі-продажу товарів, послуг електронним способом з використанням телекомунікаційних мереж та електронних фінансово-економічних інструментів.

Різниця між електронною комерцією та електронною торгівлею в тому, що електронна торгівля пов'язана безпосередньо саме з процесом купівлі-продажу й не включає інші процеси товарно-грошового

обміну, тобто поняття «електронна комерція» ширше й включає в себе електронну торгівлю.

Електронна готівка, або eCash, – це цифровий грошовий продукт, який забезпечує спосіб оплати продукції та послуг за допомогою інформаційних технологій, не вдаючись до паперової або монетної форми грошей. Користувач eCash завантажує електронні гроші зі свого банківського рахунку на жорсткий диск, мікропроцесорну картку, комп'ютер користувача, сервер системи розрахунків електронними грошима, мобільні телефони тощо. Коли він готовий використовувати електронні грошові кошти для оплати Інтернет-торговцям, програмне забезпечення використовується для того, щоб взяти необхідну суму коштів з електронного гаманця покупця і додати ту ж суму до гаманця продавця [6].

Законодавство України дає таке визначення: електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується у готівковій або безготівковій формі [7].

Особливістю електронних коштів є неперсоніфікованість і конфіденційність, що відрізняє їх від банківських карток. До переваг електронної готівки над традиційною можна віднести зменшення витрат держави на виготовлення та обслуговування готівки, вища швидкість виконання операції за рахунок моментального списання коштів, автоматична фіксація операції.

Платіжні підсистеми дозволяють покупцеві здійснити оплату вибраного товару через Інтернет, не змінюючи водночас свого місцерозташування. Доцільним та клієнтоорієнтованим рішенням є надання різних варіантів оплати: накладений платіж, безготівковий розрахунок, оплата готівкою або онлайн платіж.

Електронний маркетинг або Інтернет-маркетинг – це сукупність прийомів в Інтернеті, спрямованих на привернення уваги до товару чи послуги, популяризацію цього товару (сайту) у мережі та його ефективного просування з метою продажу [8].

Комплексний електронний маркетинг застосовує всі можливі канали реклами і просування ресурсів в Інтернеті для збільшення кількості відвідувачів сайту і зростання продажів. Основні інструменти, які використовуються в Інтернет-маркетингу, – це SEO-оптимізація (просування у пошукових системах); e-mail-розсилка; реклама в соціальних мережах; контекстна реклама; банерна реклама; арбітраж трафіку.

Розробка стратегії електронного маркетингу може бути націлена на збільшення трафіку (відвідуваності) сайту; запуск, просування і реалізацію нових послуг і товарів; підвищення впізнаваності бренду та поліпшення іміджу компанії. Для цього реалізується комплекс робіт над визначенням потреб аудиторії, створенням і просуванням контенту, залученням відвідувачів в активні процеси придбання тощо

Для приваблення клієнтів необхідно ретельно спланувати роботу Web-сторінки, забезпечити зручність, логічність та легкість виконання замовлення, оплати та здійснення зворотного зв'язку. Привабливий дизайн та інтуїтивний інтерфейс каталогів та прайс-сторінок дозволить збільшити кількість онлайн-покупців та забезпечити передачу інформації від покупця до потен-

ційного покупця.

Електронний банкінг або Інтернет-банкінг (e-banking) – діяльність банку із надання комплексу послуг клієнтам стосовно електронного управління своїми рахунками через Інтернет з будь-якого комп'ютера в будь-який час.

Інтернет-банкінг розвивається у напрямку диверсифікації банківських послуг. Посилюється тенденція інтеграції банківських продуктів і послуг – до традиційних банківських додаються страхові, дилерські, інвестиційні, юридичні, консультаційні тощо.

Послуги Інтернет-банкінгу за Банківською енциклопедією включають в себе: управління рахунками (виписки, перекази із рахунка на рахунок, підготовка балансів тощо); відкриття депозитів, здійснення валютних операцій; здійснення платіжних операцій (оплата рахунків за товари, комунальні платежі тощо); оформлення заяв на підключення до інших послуг (SMS-банкінг, картки, депозити, кредити, інше); надання інформації про інші відкриті банківські продукти (платіжні картки, депозити, кредити); обмін валют; обмін фінансовими документами тощо [9].

Для виконання операцій використовується стандартний браузер (Google Chrome, Internet Explorer, Opera, Mozilla тощо). Таким чином, необхідності встановлювати додаткове програмне забезпечення немає.

Електронне страхування – це процес встановлення і підтримання деяких договірних відносин між Страхувальником (покупцем страхових послуг) і Страховиком і подальша взаємодія між страховою компанією і клієнтом, реалізована за допомогою мережі Інтернет.

Найбільший розвиток ринок електронного страхування отримав в США і Західній Європі. У цих регіонах існує велика кількість страхових порталів, що дозволяють клієнтам через Інтернет вибрати вподобану страхову компанію і укласти з нею договір. Так само є можливість порівняти ціни на страхові послуги різних компаній, розібратися у змісті тієї чи іншої страховки і ознайомитися з рейтингом страховиків. Вітчизняні страховики мають власні сайти, але послуги електронного страхування надають лише окремі компанії.

Перераховані вище види електронної комерції різняться за змістом та способом виконання, але включають в себе ідентичні операції, такі як: встановлення контактів між потенційними контрагентами, обмін інформацією, купівля-продаж товарів та послуг, до- і післяпродажна підтримка, електронні платежі, бізнес-адміністрування, тощо [10].

Основна цінність електронної комерції для покупця полягає в економії часу на вибір, покупку товару або послуги та в зручності її механізмів. Продавці ж мають можливість не тільки скоротити витрати, збільшити ринки збуту та оптимізувати бізнес-процеси, а й отримати надійну маркетингову інформацію, більш ефективно розподілити кошти на просування та рекламу товару та продемонструвати конкурентні переваги власного продукту.

ВИСНОВКИ

Можемо зробити висновок, що система електронної комерції – перспективний спосіб реалізації бізнес-проектів, який дозволяє отримати значний економіч-

ний ефект, скоротивши деякі ланки у ланцюзі поставок від продавця до кінцевого споживача, що дозволяє знизити ціну й зробити товар більш привабливим для клієнта. Формування системи електронної комерції вимагає застосування сучасного комп'ютерного та програмного забезпечення й ретельної організації всіх процесів всередині фірми.

Розглянуті форми електронної комерції свідчать про широке застосування можливостей Інтернету й тенденцію до подальшого вдосконалення наявних ресурсів та знаходження нових варіантів покращення конкурентоспроможності фірми шляхом створення комфортних умов користування споживачем того чи іншого товару чи послуги.

Електронна комерція має багато переваг, які підвищують задоволеність клієнтів з точки зору зручності й можливості реалізації у будь-якому місці, і дають змогу компанії отримати значні конкурентні переваги перед іншими гравцями на ринку. Крім купівлі та продажу, багато людей використовують Інтернет як джерело інформації для порівняння цін або перегляду останніх продуктів, що пропонуються, перш ніж робити покупки онлайн або в традиційному магазині.

Список використаних джерел

1. Кулак Н.В. Формування та принципи функціонування електронних систем торгівлі. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 4.
2. Васильєв Ю.Ю. Електронна комерція як інструмент просування товарів на ринку побутової техніки. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2017. № 1(2). С. 29-34
3. Типовий закон ЮНСИТРАЛ про електронну торгівлю від 21 червня 1996 р. Комісія ООН по праву міжнародної торгівлі. Щорічник. 1996. Т. 27. Нью-Йорк: ООН, 1998. С. 16-17
4. Балик У.О. Електронна комерція як елемент системи світового господарства. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Логістика, 2014. № 811. С. 11-19
5. Електронний обмін даними. Офіційний сайт «ДжіЕсІ Україна». URL: <https://gs1ua.org/ua/gs1-system/edi>
6. Гасс Н. Визначення поняття eCash та розрахунок його переваг. URL: <https://due.com/blog/defining-ecash-and-calculating-its-benefits/>
7. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні: Закон України № 2346-III від 05.04.2001 р.
8. Іванчик Т.В. Інтернет як ефективний маркетинговий інструмент. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/viewPDFInterstitial/4147/3556>
9. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, Знання, 2011. 199 с.
10. Шалева О.І. Електронна комерція. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.

References

1. Kulak N.V. Formation and principles of functioning of electronic trading systems. Public Administration: Improvement and Development. 2013. № 4. (in Ukrainian).
2. Vasiliev Yu.Yu. Electronic commerce as a tool for promotion of goods in the home appliances market. International scientific magazine "Internauca". 2017. № 1 (2). pp. 29-34. (in Ukrainian).
3. UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce, June 21, 1996. United Nations Commission on International Trade Law. Yearbook. 1996. Vol. 27. New York: United Nations, 1998. pp. 16-17
4. Balyk Yu. E-commerce as an element of the world economy. Bulletin of Lviv Polytechnic National University.

Logistics, 2014. № 811. pp. 11-19 (in Ukrainian).

5. Electronic data exchange. Official site "JSI Ukraine".
URL: <https://gs1ua.org/ua/gsl-system/edi> (in Ukrainian).

6. Gass N. Defining eCash and calculating its benefits. 2016.
URL: <https://due.com/blog/defining-ecash-and-calculating-its-benefits/>

7. About payment systems and money transfer in Ukraine:
Law of Ukraine No. 2346-III dated April 5, 2001 (in Ukrainian).

8. Ivanchyk T.V. Internet as an effective marketing tool.
URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/viewPDFInterstitial/4147/3556> (in Ukrainian).

9. Banking Encyclopedia / S.H. Arbuzov, Yu.V. Kolobov, V.I. Mishchenko, S.V. Naumenkova. Kyiv: Center for Scientific Researches of the National Bank of Ukraine, Knowledge, 2011. 199 p. (in Ukrainian).

10. Shaleva O.I. E-commerce. Teaching manual Kyiv: Center for Educational Literature, 2011. 216 p. (in Ukrainian).

ФОКІН

Кирило Миколайович
nice38513@gmail.com

УДК 658

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ
НА ПІДПРИЄМСТВІ - ЯК ОСНОВНИЙ
ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІстудент, Одеський
Національний Політехнічний
Університет

МАМОНТЕНКО

Наталія Сергіївна
n.s.mamontenko@mzeid.inк.е.н., доцент кафедри, Одеський
Національний Політехнічний
УніверситетTHE SYSTEM OF INTERNAL CONTROL IN
THE COMPANY - AS THE MAIN FACTOR
IN INCREASING THE EFFICIENCY OF
EXPORT ACTIVITIES*FOKIN Kyrylo Mykolaiovych – student, Odesa National Polytechnic University**MAMONTENKO Natalia Serhiivna – PhD in Economics, Associate Professor of department, Odesa National Polytechnic University*

У статті охарактеризовано головні аспекти системи внутрішнього контролю на підприємстві та розглянуто вплив внутрішнього контролю безпосередньо на експортну діяльність. Розкрито сутність та важливість внутрішнього контролю у рамках управління підприємством, наведено визначення внутрішнього контролю. Охарактеризовано зв'язок внутрішнього контролю з іншими функціями підприємства, функції внутрішнього контролю та їх характеристика, а також його цілі і завдання. Взято до уваги те, що внутрішній контроль надає інформацію для власної оцінки поведінки керівництва. Помилки та недоліки підлеглих працівників можуть мати свою причину в процесі дії та рішення самого керівництва.

* * *

В статье охарактеризованы основные аспекты системы внутреннего контроля на предприятии и рассмотрено влияние внутреннего контроля непосредственно на экспортную деятельность. Раскрыта сущность и важность внутреннего контроля в рамках управления предприятием, приведены определения внутреннего контроля. Охарактеризованы связь внутреннего контроля с другими функциями предприятия, функции внутреннего контроля и их характеристика, а также его цели и задачи. Принято во внимание то, что внутренний контроль предоставляет информацию для собственной оценки поведения руководства. Ошибки и недостатки подчиненных работников могут иметь свою причину в процессе действия и решения самого руководства.

* * *

Introduction. Internal control is necessary to achieve the goals of the company. This helps the company to adapt to the changing conditions of agriculture, prevents losses and, thus, minimizes operating costs. Modern internal control should not only protect the assets of the company and its use, but also contribute to its multiplication and the achievement of optimal financial results. This requires improvement of the internal control system in the direction of an active business management tool.

Purpose. The article describes the main aspects of the internal control system at the enterprise. The influence of internal control directly on export activity is considered. The essence and importance of internal control within the framework of enterprise management are revealed. The definition of internal control is given.

Results. The essence and structure of the internal control system and its value in the business management process are presented.

Conclusions. The effectiveness and quality of the internal control system depend heavily on people. Therefore, it is important to define the roles of individual groups of employees in the system of internal control. The board is most responsible for the functioning of the system and therefore should identify itself with the system. The attitude of the management to internal control affects how it is viewed by other employees. The role of the board is to determine the directions of action, control over the fulfillment of the tasks of the company and the provision of appropriate guidance.

Ключові слова: внутрішній контроль, експортна діяльність, управління, контрольна діяльність, аналіз ризиків

Ключевые слова: внутренний контроль, экспортная деятельность, управление, контрольная деятельность, анализ рисков

Keywords: internal control, export activity, management, control activities, risk analysis

ВСТУП

Розуміючи важливість просування українських компаній на іноземні ринки, варто визначити найважливіші аспекти впливу на експортну діяльність. Дослідження таких науковців як Т. Бондарева, А. Осадчук, А. Бондаренко, Ю. Ілясова, П. Манін, Н. Невская та А. Фатенок-Ткачук вказують на те, що для перевірки ефективності експортної діяльності підприємств можуть використовуватися різні підходи. Деякі з них засновані на використанні кількісних методів, пов'язаних з розрахунками і аналізом набору показників,

що характеризують експорт. Крім цього широко використовуються методи, засновані на використанні експертних знань. Часто обидва підходи використовуються разом. Внутрішній контроль на підприємстві є одним з існуючих методологічних методів визначення ефективності експортної діяльності підприємства. Він має важливе значення для досягнення цілей компанії. Це допомагає компанії адаптуватися до мінливих умов сільського господарства, запобігає втраті, і, таким чином, мінімізує експлуатаційні витрати. Сучасний внутрішній контроль повинен не тільки

захищати активи компанії та її використання, а й сприяти його розмноженню та досягненню оптимальних фінансових результатів. Це вимагає вдосконалення системи внутрішнього контролю до активного інструменту управління бізнесом.

МЕТОЮ СТАТТІ є представлення сутності та структури системи внутрішнього контролю та її важливості в процесі управління експортною діяльністю та підприємством у цілому.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою

статті є наукові роботи, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та методи структурно-логічного аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Загалом внутрішній контроль визначається як діяльність, що полягає у перевірці правильності внутрішніх бізнес-процесів стосовно цільового призначення. У предметній літературі існують різні визначення внутрішнього контролю. Вибрані визначення представлені у табл. 1:

Таблиця 1

Визначення внутрішнього контролю

Автор	Визначення
С. Калужний	Внутрішній контроль у компанії повинен бути включений у міцну, працюючу та ефективно діючу, комплексну, організовану систему, тобто структурно упорядкований організаційний макет. Таке розташування елементів, яке пов'язане з функціонуванням всієї компанії, що служить меті реалізації функції контролю, називається системою внутрішнього контролю.
М. Клімас	Внутрішній контроль є складовою частиною організації та управління певного підрозділу – він може охоплювати всю його діяльність, а отже, пов'язані з цією діяльністю економічні, технічні, фінансові, правові, та організаційні проблеми.
Б.Р. Поні	Внутрішній контроль в організації – це більше, ніж процес. Це організована система, в якій працівникам та керівництву підрозділу допомагає сучасне організаційно-технічне обладнання.
Ч. Пачулі	Під Внутрішнім контролем розуміється належним чином розроблені дії, що дозволяють індивідууму досягати раціонального і ефективного плину господарських операцій, знаходити дійсну фінансову інформацію про них, упевнитися у відповідності цих операцій законодавству.
Е.Й. Сондерс	Внутрішній контроль означає всі ті процедури та інструкції, механізми та структури (організаційні та ієрархічні), правила та розпорядження, а також інші вимоги, що стосуються компанії.
К. Вінярська	Внутрішній контроль повинен бути добре функціонуючою системою, що складається з організації, методів і процедур кожної галузі діяльності суб'єкта господарювання з метою забезпечення її функціонування

Представлені визначення вказують на тісні зв'язки між внутрішнім контролем та управлінням. Внутрішній контроль є особливо важливим в управлінні громадами, де делегування повноважень щодо прийняття рішень здійснюється на нижчих рівнях управління. Процес контролю в цих умовах дозволяє керівникам стежити за прогресом працівників нижчого рівня, не обмежуючи їх винахідливості та не втручаючись у їх курс. Отже, процес контролю від інструменту бухгалтерського обліку певного співробітника змінюється на інструмент, який контролює його дії. У цих умовах самоконтроль має особливе значення [3].

Реалізація функції контролю поєднується з іншими функціями управління, особливо планування. Завдяки зворотному зв'язку, що є специфічною функцією контролю, стає можливим впливати на майбутнє на підставі висновків, отриманих в результаті перевірок, що стосуються майбутнього. Це ще один аргумент на користь активного характеру внутрішнього контролю в управлінському процесі. Такі міркування вказують на те, що ефективність внутрішнього контролю залежить від його взаємодії з діяльністю, що виконується як частина інших управлінських функцій. Ці взаємні умови і відносини обумовлюють, що внутрішній контроль слід розглядати як цілісну систему,

що підтримує управління підприємством.

З урахуванням вищевикладеного, внутрішній контроль можна розглядати як:

– інструмент управління, який активно впливає на ефективність діяльності компанії, вказуючи на порушення та недоліки стосовно планових планів та існуючих положень та можливостей, або в більш широкому сенсі:

– структурована і функціонально відокремлена підсистема управління, орієнтована на дослідження і перевірку ступеня реалізації цілей і завдань компанії в області ефективності використання ресурсів, дотримання зовнішніх і внутрішніх норм і дотримання принципів етики і відповідальності [7].

Обсяг цілей, функцій і завдань, пов'язаних з внутрішнім контролем, збільшувався протягом багатьох років. Е. Тербуха зазначила, що він охоплює діяльність, що виконується як частина функцій управлінської команди компанії, а також призначеними осередками та особами. Ці заходи полягають у перевірці, головним чином, шляхом порівняння з визначеним завданням, виданим внутрішнім наказом або відповідними нормативно-правовими актами.

Зі свого боку Вінярський визнає, що внутрішній контроль полягає у порівнянні фактичного стану із

бажаним станом та перевірці цілей і засобів їх досягнення з попередньо призначеними (інформаційно-сигнальна функція). Основним завданням контролю він вважає запобігання зайвих витрат, та водночас підкреслює її превентивну функцію, яка зводиться до попереджувальних знаків для працівників про те, що їх робота буде перевірена і врахована (інструмент профілактики). Т. Кізюкевич також звертає увагу на вищезгадані особливості внутрішнього контролю, вказуючи водночас на його навчальні функції (використання висновків з контролю) і стимулюючий (зв'язок з контролем системи стимулювання) [5].

Враховуючи це, конкретні цілі внутрішнього контролю повинні бути зосереджені на:

- перевірці відповідності контрольованих операцій держави та бізнес моделі (правовим нормам, планам та намірам заданим державою на майбутнє);
- протидії безгосподарності та марнотратству;
- створенні умов для захисту майна та його належного використання;
- дослідженні доцільності реалізації економічних процесів, порівнянні їх з шаблонами та намірами,

визначення можливих відхилень, порушень та шахрайства, а також наведення позитивних прикладів, які варто застосовувати на практиці;

- визначення причин та наслідків виявлених порушень у роботі контрольованого робочого місця або організаційної частини, а також визначення осіб, відповідальних за їх створення;
- вказівка способу і засобів ліквідації порушень і небажаних умов на підприємстві;
- мотивування до дій, спрямованих на ефективне використання ресурсів відповідно до завдань підприємства [12].

Ці завдання свідчать про значне збільшення обсягу та функції внутрішнього контролю. Перелік функцій, що впроваджуються внутрішнім контролем, представлений у табл. 2. Слід підкреслити, що обсяг і характер перелічених завдань залежать від моменту і мети проведення контрольних випробувань. Предметом контрольних випробувань можуть бути як заплановані наміри (оцінка реальності, можливі загрози), поточні, так і минулі економічні події.

Таблиця 2

Обсяг і характеристики функцій внутрішнього контролю

Функція	Характеристика функції
Діагностична	Оцінка ситуації та формулювання висновків з контролю
Оптимізаційна	Перевірка планових припущень та вжиття заходів, спрямованих на більш ефективне виконання цілей
Коригування	Усунення небажаних відхилень
Інформаційно-сигналізаційна	Збір інформації про небажані дії, оповіщення про порушення
Профілактична	Інструмент для запобігання порушень
Інструкційна	Використання аудиторських висновків для більш ефективної та законної діяльності.
Стимулююча	Зв'язок із системою стимулювання, що мотивує до бажаної діяльності

Як уже зазначалося, внутрішній контроль повинен бути організований у вигляді системи, відповідної потребам підприємства, що складається з конкретних і взаємозалежних елементів і контрольних осередків. Ця система повинна охоплювати всі принципи і процедури контролю, прийняті керівництвом підрозділу для підтримки реалізації цих заходів.

Під час побудови системи управління необхідно ефективно пов'язувати контрольованих людей, суб'єкта контрольної діяльності, а також враховувати середовище, в якому здійснюється ця діяльність. Тому систему внутрішнього контролю слід розглядати суб'єктивно, об'єктивно і функціонально. Структура системи внутрішнього контролю включає в себе:

- контрольне середовище,
- аналіз ризику,
- контрольна діяльність,
- інформаційна система,
- моніторинг діяльності.

Внутрішній контроль здійснюється як у специфічному внутрішньому середовищі, так і в зовнішньому. Внутрішнє середовище впливає на якість контрольної діяльності. До них відносяться такі фактори, як етичні цінності та компетенції працівників, стиль управління бізнесом, спосіб делегування прав і обов'язків, організація та догляд за розвитком працівників. Звідси впливає, що контрольне середовище створюється

співробітниками разом з їх індивідуальними особливостями і середовищем, в якому вони діють. Зовнішніми факторами є насамперед правові норми та вимоги вищих органів влади у сфері внутрішнього контролю [8].

Відправною точкою для всіх контрольних заходів є аналіз ризиків. Цей аналіз вимагає визначення цілей суб'єкта, визначення сфер ризику та його типів, із зазначенням особи або організаційної одиниці, відповідальної за управління зазначеним ризиком, визначення рівня ризику, прийнятого керівництвом, вибору методу оцінки ризику, інтерпретації отриманих результатів та моніторингу ризику. Визначення ризику повинно полегшити його управління і прагнути до мінімізації.

Оцінка ризику має бути безперервним процесом, що зумовлюється постійно змінюваними умовами діяльності компанії, які несуть нові потенційні ризики. Основною метою управління ризиками є підвищення ймовірності досягнення цілей суб'єкта господарювання. Ці завдання у процесі внутрішнього контролю оцінюються відповідно до конкретних критеріїв, які також пов'язані з ефективністю експортної діяльності. Найбільш поширеними критеріями є:

1. Організаційна ефективність – здатність компанії адаптуватися до мінливих умов навколишнього середовища, наприклад, до зміни очікувань клієнтів.

2. Цілеспрямованість – здатність вживати заходів, що дозволяють досягти передбачуваних результатів.

3. Економіка – досягнення максимальної мети досягнення з мінімальними ресурсами.

4. Надійність – відповідність документації фактичному стану.

5. Законність – відповідність конкретної дії або рішення чинному законодавству [5].

Система внутрішнього контролю повинна бути гнучкою та адаптованою до конкретних потреб підрозділу. Кожен механізм контролю, що діє в одиниці, повинен бути відповіддю на певний ризик, який підприємство має намір обмежити. Однак слід пам'ятати, що витрати на впровадження та застосування механізмів контролю не перевищують переваги, які вони отримали. Контрольна діяльність здійснюється на всіх рівнях організаційної структури компанії, у всіх її камерах. Вони включають в себе документування системи контролю, документування та реєстрації фінансово-економічних операцій, уповноваження та перевірки цих документів, моніторинг та реєстрацію відхилень та захист ресурсів.

Важливим елементом системи внутрішнього контролю є інформація та комунікація. Працівники підрозділу повинні мати доступ до інформації, необхідної для виконання своїх обов'язків. У рамках потоку інформації всередині компанії завдання керівництва – нагадати працівникам про систему внутрішнього контролю на підприємстві.

Останнім елементом системи внутрішнього контролю є його моніторинг. Вона має на меті оцінити якість цієї системи. Моніторинг повинен бути безперервним процесом, що здійснюється у ході поточної управлінської діяльності. Також доцільним є проведення спеціальних додаткових системних оцінок, частота та обсяг яких залежить від розміру ризику та ефективності поточних процедур моніторингу. Недоліки, виявлені у системі, повинні повідомлятися керівництву кожного разу, щоб належним чином змінити систему внутрішнього контролю [3].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що для побудови належної системи внутрішнього контролю, а отже, й підвищення ефективності експортної діяльності, перш за все, необхідно:

- визначити обсяг і тип рішень, які окремі органи підприємств і окремих працівників уповноважені виконувати, обсяг відповідальності за прийняті рішення, а також сферу контролю за виконанням конкретних рішень і визначення суб'єктів, що здійснюють контроль,

- ввести правильну систему документообігу, встановити її обіг і записи окремих господарських операцій та осіб, уповноважених підписувати документи;

- покласти на окремих працівників відповідальність за окремі активи та чітко визначити сферу їхніх прав та обов'язків;

- створити умови для проведення своєчасної та надійної інвентаризації;

- слідкувати за тим, щоб одночасно не нав'язувати контрольні та виконавчі повноваження;

- визначити відповідний рівень освіти осіб, відповідальних за проведення перевірки.

ВИСНОВКИ

Отже, внутрішній контроль є важливим елементом процесу управління не тільки експортними операціями, але й усім підприємством. Для досягнення необхідної ефективності контрольна діяльність повинна бути пов'язаною зі сферою відповідальності, орієнтованою на цілі, об'єктивною, надійною, деталізованою та гнучкою. Ці особливості слід враховувати під час побудови системи внутрішнього контролю, під час чого слід пам'ятати, що його відсутність призводить до порушення функціонального балансу, обмежує ініціативу в системі впровадження новацій, а отже, знижує ефективність організації.

Список використаних джерел

1. Бондарєва Т.І. Оцінка ефективності експортної діяльності підприємства. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики, 2011. 91 с.

2. Бондаренко А.В. Оцінка факторів ефективності експорту підприємства. URL: http://www.confcontact.com/2012_03_15/ek1_bondarenkoAV.php

3. Грабовецький Б.С. Методи експертних оцінок: теорія, методологія, напрямки використання: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2010. 171 с.

4. Ілясова Ю.В. Експортний маркетинг виноробної продукції: автореф. дис. канд. екон. наук. Київс. нац. екон. ун-тет. Сімферополь, 2009. 18 с.

5. Фатенюк-Ткачук А.О. Аналізування факторів впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств. Наукові праці КНТУ. Економічні науки, 2010. № 17.

6. INTOSAI Standardy kontroli. Warszawa: NIK, 2000.

7. Kiziukiewicz T. Organizacja rachunkowosci w przedsieborstwie. Warszawa: PWE, 2002.

8. Klimas M. Podreczna encyklopedia rachunkowosci. Warszawa: Poltext, 1997.

9. Kuc B.R. Funkcje i dysfunkcje kontroli. Warszawa: Wyzsza Szkola Zarzadzania i Prawa w Warszawie, 2006.

10. Kuc B.R., Audyt wewnetrzny. Teoria i praktyka. Warszawa: Wydawnictwo Menedzerskie PTM, 2002.

11. Paczula Cz. Kontrola wewnetrzna w zarzadzaniu jednostka gospodarcza. Warszawa: Difin, 2000.

12. Raport COSO Kontrola wewnetrzna – Zintegrowana Koncepcja Ramowa, Komitet Organizacji Sponsorujacych Komisje Treadway.

13. Saunders E.J. Kontrola wewnetrzna w bankowosci, Fundacja Warszawa: Rozwoju Rachunkowosciw Polsce, 2000.

14. Saunders E.J. Audyt i kontrola wewnetrzna w przedsieborstwach. Czestochowa: Wydawnictwo Akademii Polonijnej, 2003.

15. Terebucha E. Zasady kontroli wewnetrznej w przedsieborstwie. Poradnik ksiegowego. Warszawa: PWE, 2000.

16. Winiarska K. Teoretyczne i praktyczne aspekty audytu wewnetrznego. Warszawa: Difin, 2005.

References

1. Bondarieva T.I. Estimation of efficiency of export activity of the enterprise. Economics and Management of Enterprises in the Machine-Building Industry: The Problems of Theory and Practice, 2011. 91 p. (in Ukrainian).

2. Bondarenko A.V. Estimation of the factors of the export efficiency of the enterprise. URL: http://www.confcontact.com/2012_03_15/ek1_bondarenkoAV.php (in Russian).

3. Hrabovetskyi B.Ye. Methods of expert assessments: theory, methodology, directions of use: monograph. Vinnytsia: VNTU, 2010. 171 p. (in Ukrainian).

4. Iliasova Yu.V. Export marketing of winemaking products:

author's abstract. PhD in Economics Kyiv. nats. econ. univ. Simferopol, 2009. 18 p. (in Ukrainian).

5. Fatenok-Tkachuk A.O. Analysis of factors influencing the development of foreign economic activity of machine-building enterprises. Scientific works of KNTU. Economic sciences, 2010. № 17. (in Ukrainian).

6. INTOSAI Standardy kontroli. Warszawa: NIK, 2000.

7. Kiziukiewicz T. Organizacja rachunkowosci w przedsiebiorstwie. Warszawa: PWE, 2002.

8. Klimas M. Podreczna encyklopedia rachunkowosci. Warszawa: Poltext, 1997.

9. Kuc B.R. Funkcje i dysfunkcje kontroli. Warszawa: Wyzsza Szkola Zarzadzania i Prawa w Warszawie, 2006.

10. Kuc B.R., Audyt wewnetrzny. Teoria i praktyka. Warszawa: Wydawnictwo Menedzerskie PTM, 2002.

11. Paczula Cz. Kontrola wewnetrzna w zarzadzaniu jednostka gospodarcza. Warszawa: Difin, 2000.

12. Raport COSO Kontrola wewnetrzna – Zintegrowana Koncepcja Ramowa, Komitet Organizacji Sponsorujacych Komisje Treadway.

13. Saunders E.J. Kontrola wewnetrzna w bankowosci, Fundacja Warszawa: Rozwoju Rachunkowosciw Polsce, 2000.

14. Saunders E.J. Audyt i kontrola wewnetrzna w przedsiebiorstwach. Czestochowa: Wydawnictwo Akademii Polonijnej, 2003.

15. Terebucha E. Zasady kontroli wewnetrznej w przedsiebiorstwie. Poradnik ksiegowego. Warszawa: PWE, 2000.

16. Winiarska K. Teoretyczne i praktyczne aspekty audytu wewnetrznego. Warszawa: Difin, 2005.

ІСАЄВА

Анна Петрівна

issayeva.anna075@gmail.com

УДК 349.222

**ВИДИ ТРУДОВИХ ДОГОВОРІВ ЗГІДНО ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ
ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ, БЕЛЬГІЇ,
ЛЮКСЕМБУРГУ ТА ІТАЛІЇ)**

**TYPES OF LABOR CONTRACTS UNDER LEGISLATION OF THE EU
MEMBER-STATES (THE EXAMPLE OF FRANCE, BELGIUM,
LUXEMBOURG AND ITALY)**

керівник групи перекладачів відділу
генерального секретаріату, АТ
«Правекс Банк»

ISAIEVA Anna Petrivna –Head of Translators' Group of General Secretariat Office, JSC "Pravex Bank"

У статті досліджується система трудових договорів в таких державах-членах ЄС, як Франція, Бельгія, Люксембург та Італія. Система трудових договорів цих країн характеризується високим рівнем гнучкості та дозволяє враховувати індивідуальні особливості і потреби працівників, що сприяє працевлаштуванню більшого кола осіб. Необхідно запровадити трудові договори тимчасової зайнятості, трудові договори роботи з перервами, трудові договори поєднання роботи та професійного навчання в Україні та внести відповідні зміни до українського трудового законодавства.

* * *

В статье исследована система трудовых договоров в таких государствах-членах ЕС, как Франция, Бельгия, Люксембург и Италия. Система трудовых договоров в этих странах характеризуется высоким уровнем гибкости и позволяет учитывать индивидуальные особенности и потребности работников, что способствует трудоустройству большего количества работников. Необходимо внедрить трудовой договор временной занятости, трудовой договор работы с перерывами, трудовой договор сочетания работы и профессионального обучения в Украине и внести соответствующие изменения в украинское трудовое законодательство.

* * *

Introduction. *The article is dedicated to study of the system of labor contracts in such EU member-States as France, Belgium, Luxembourg and Italy. Labor contracts the above member-States of the European Union and in Ukraine have many common features, but there are certain differences. Study of labor contracts existing under legislation of the EU member-states is interesting from the point of view of a possible modernization of labor legislation of Ukraine, borrowing the best European and world practices in this area, in view of the necessity to adopt a new Labor Code it also has practical interest taking into account the fact that currently a considerable number of Ukrainian citizens reside and work in countries of the European Union.*

Purpose. *The purpose of this article is to study types of labor agreements under legislation of certain member-States of the EU and to compare them to types of labor contracts under legislation of Ukraine.*

Results. *The most wide-spread type of labor contract in the specified countries is open-ended labor contract, it is considered as the generally-accepted, usual form of regulation of labor relations, legislation of the countries under analysis illustrate that States clearly show preference to this type of labor agreement, as it provides to the employee more guarantees. In its turn, the fixed-term labor contract can be concluded only if there is a specific reason for this that should be stipulated in the contract itself. An exhaustive list of justifications for conclusion a term labor contract in set by the legislation of the above countries. There exist other types of labor contract under legislation of analyzed member-States, such as temporary-work labor contract, intermittent labor contract, work-based training labor contract, apprenticeship labor contract, professionalization labor contract, a part-time labor contract.*

Conclusion. *Analysis of the systems of labor contracts under legislation of France, Belgium, Luxembourg and Italy shows that they have many common features, although there are certain differences. The systems of labor agreements of these countries are very flexible, well-developed, they allow to take into account needs of different categories of employees. Introduction in Ukraine of types of labor contracts peculiar to legislation of the countries under analysis would contribute to professional integration of a bigger number of employees of different social and age categories, taking into account individual needs of each employee.*

Ключові слова: *трудоий договір, безстроковий трудовий договір, строковий трудовий договір, трудовий договір тимчасової зайнятості, трудовий договір роботи з перервами, трудовий договір поєднання роботи і професійного навчання, телепраця, трудовий договір на умовах часткової зайнятості*

Ключевые слова: *трудоий договор, бессрочный трудовой договор, срочный трудовой договор, трудовой договор временной занятости, трудовой договор о работе с перерывами, трудовой договор совмещения работы и профессионального обучения, телеработа, трудовой договор на условиях частичной занятости*

Keywords: *labor contract, open-ended labor contract, fixed-term labor contract, temporary-work labor contract, intermittent labor contract, work-based training labor contract, telework, part-time labor contract*

ВСТУП

Право на працю – одне з головних конституційних прав громадянина. Інститут трудового договору є одним з ключових інститутів трудового права, який досить добре досліджений науковцями, водночас він постійно змінюється разом з економічними змінами у суспільстві, науковим прогресом, розвитком інформаційних технологій. Трудовий договір є ключовим інструментом захисту прав працівника, у випадку спорів між працівником і роботодавцем він може використовуватися судом під час їх розгляду, тому його наявність забезпечує певні гарантії його сторонам. Укладення трудового договору дозволяє визначити юридичну роль, права і обов'язки як працівника, так і роботодавця, а також суттєві умови праці, характер та обсяг роботи, яку буде виконувати працівник, розмір та механізм нарахування і виплати заробітної плати, тривалість відпустки та інші особливості соціального забезпечення працівника.

Інститут трудового договору є також одним з найстаріших та найважливіших інститутів трудового права. Інститут трудового права в державах-членах ЄС має багато спільного з Україною, але існують й певні відмінності.

Дослідження видів трудових договорів, які існують в державах-членах ЄС, особливо тих, які не передбачені законодавством України, становить науковий інтерес і є досить цікавим з точки зору можливої модернізації трудового законодавства України, запозичення кращих європейських і світових практик у галузі трудового договору держав-членів ЄС, прийняття нового Трудового кодексу України, воно також має практичне значення з огляду на те, що на даний час багато громадян України працюють та проживають у державах-членах ЄС. Зазначене вище зумовлює актуальність теми даного дослідження.

Питання інституту трудового договору в державах-членах ЄС вивчалось такими дослідниками, як М.О. Данилов, О.М. Потопахіна, О.Ю. Домінська, Г.О. Спіцина, С.В. Венедіктов, М.А. Пруднікова, Ф.А. Цесарський, Г.В. Шонія. Ці науковці вивчали загальні особливості регулювання праці в державах-членах ЄС, але не було здійснено детального аналізу різних видів трудових договорів, передбачених законодавством окремих держав.

МЕТА РОБОТИ

Метою даного дослідження є вивчення видів трудового договору за законодавством окремих держав-членів ЄС, а саме Французької Республіки, Королівства Бельгія, Герцогства Люксембург та Італійської Республіки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети були використані метод наукового пізнання, метод порівняльно-правового аналізу – було здійснено аналіз законодавства зазначених країн стосовно трудового договору та було здійснено його порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

Трудове законодавство кожної держави-члена ЄС

має свою тривалу історію, воно пов'язане з економічним та історичним розвитком європейських країн, з вдосконаленням та автоматизацією засобів виробництва, розвитком інституту прав людини і громадянина, політичних і економічних свобод, виникненням і розвитком профспілкового руху. Можна сказати, що система прав працівника, яка існує на сучасному етапі, є результатом соціальних, політичних та економічних перетворень в європейських державах, боротьби працівників за свої права.

Загальні принципи регламентування праці в межах ЄС закладені в Договорі про заснування Європейської Спільноти (консолідована версія 2002 р.) [1, ст. 55]. У цьому Договорі проголошується, що Спільнота та держави-члени мають на меті сприяти зайнятості громадян, покращенню умов праці, а також їхній гармонізації, належному рівню соціального захисту, розвитку трудових ресурсів. Водночас у Договорі вказано, що будуть враховуватися практики стосовно договірного регулювання праці, що встановилися в окремих державах-членах.

Варто зазначити, що з часу створення внутрішнього ринку Європейської Спільноти та з моменту прийняття цього документу не відбулося значного наближення трудового законодавства держав-членів ЄС стосовно питання трудового договору, трудові відносини продовжують регулюватися здебільшого положеннями національного законодавства кожної держави-члена ЄС. Хоча існує велика кількість нормативно-правових документів ЄС в галузі трудового права, чіткого визначення таких понять як «працівник» та «трудовий договір» в них не міститься, воно залишається в більшості випадків на розсуд держав-членів ЄС.

Крім нормативно-правової бази Європейської Спільноти у галузі праці, кожна держава-член Європейського Союзу має свою систему законодавчих актів у галузі трудового права. Варто зазначити, що в ряді держав ЄС взагалі не існує окремого інституту трудового права та трудового договору, основні положення стосовно трудових відносин закріплені у Конституціях, а також в Цивільних кодексах, а трудові відносини регулюються договорами особистого трудового найму (найму послуг). [2, с. 295; 3, с. 156]. У низці інших країн положення трудового права кодифіковані (Франція, Бельгія, Люксембург, Польща, Естонія, Литва, Латвія).

Незважаючи на те, що єдиного визначення і єдиних вимог стосовно укладання трудового договору в державах-членах Європейського Союзу не існує, законодавством ЄС встановлене зобов'язання роботодавця інформувати працівників про умови, що застосовуються до трудового договору та трудових відносин, про які повинен бути повідомлений працівник до початку роботи. Вони встановлені в Директиві Ради ЄС 91/533/ЕЕС «Щодо зобов'язання роботодавця інформувати працівників про умови, що застосовуються до договору або трудових відносин».

У Директиві встановлена вимога, щоб кожному працівникові було надано документ, який би містив інформацію про суттєві елементи його договору

(“contract”) або трудових відносин (“employment relationship”). Далі у цій же Директиві йдеться про те, що «зобов’язання надати інформацію може бути дотримане шляхом укладення письмового трудового договору («written contract»), видачі листа щодо призначення («letter of appointment») або за допомогою одного або більше інших письмових документів, або якщо вони відсутні, письмової заяви («written statement»), підписаної роботодавцем» [4].

Тобто, з одного боку, встановлюється зобов’язання роботодавця надати працівникові документ, в якому б були викладені основні умови його трудового договору або трудових відносин, з іншого боку не встановлюється пряма вимога стосовно укладення трудового договору, що вказує на те, що трудові відносини можуть здійснюватися і без укладення договору.

У ст. 2 цієї ж Директиви встановлено, що письмовий документ, який надається працівникові з метою його інформування, повинен містити суттєві умови трудових відносин, наприклад, дані Сторін, місце роботи, характер або категорію роботи, дату початку дії трудового договору, у випадку трудового договору тимчасової зайнятості – їхню очікувану тривалість, тривалість оплачуваної відпустки та інше.

Що стосується видів трудового договору, традиційними його видами у Франції, Бельгії, Люксембургу та Італії, як і в Україні, є безстрокові та строкові трудові договори, але система підвидів строкових трудових договорів набагато ширша і гнучкіша, що дозволяє повністю враховувати особливості різних категорій працівників.

Безстроковий трудовий договір

Найбільш поширеним видом трудового договору в зазначених країнах, є безстроковий трудовий договір. Згідно ст. 1221-1 Трудового кодексу Франції, безстроковий трудовий договір («*contrat de travail à durée indéterminée*») є звичайною і загальною формою трудових відносин. Таке формулювання в Трудовому кодексі свідчить про те, що держава надає перевагу безстроковому трудовому договору перед іншими видами трудового договору, підкреслюється, що якщо немає причин укладати безстроковий трудовий договір або інші види договорів, то з працівником повинен бути укладений саме безстроковий трудовий договір. Під час його укладення за французьким трудовим законодавством можливе встановлення випробувального терміну, максимальна тривалість якого для робітників і службовців складає два місяці, для технічних фахівців – три місяці, для осіб, які займають керівні посади – чотири місяці [5, ст. L.1221-19]. Безстроковий трудовий договір може бути розірваний за бажанням роботодавця або працівника та за взаємною згодою сторін з дотриманням відповідних термінів попередження [5, ст. L.1231-1]. Тільки в Люксембургу встановлюється вимога стосовно письмової форми укладення безстрокового трудового договору [6, ст. L.121-4].

Необхідно зазначити, що пошук місця роботи за безстроковим трудовим договором супроводжується певними труднощами для працівників в зазначених країнах. Так, жителям Франції дедалі важче знайти можливість укласти безстроковий трудовий договір з

роботодавцем. Особливо це стосується молодих працівників відразу після закінчення навчальних закладів, вони вимушені «накопичувати» по кілька стажувань і строкових трудових договорів перш, ніж укласти безстроковий трудовий договір. Ця проблема дуже актуальна для сучасного ринку праці Франції, але все-одно більшість працівників працюють, як і раніше, за безстроковими трудовими договорами. За даними Національної служби статистики Франції, в 2018 р. з усіх працівників у Франції, які працювали за трудовими договорами, 84,7 % працівників працювали за безстроковими трудовими договорами, але серед молоді віком 15-24 роки ця цифра складала всього 44,9 % [7]. З подібною проблемою зіштовхується молодь в Бельгії, Люксембургу.

Строковий трудовий договір

За законодавством всіх чотирьох країн, строковий трудовий договір може бути укладений з працівником тільки за наявності певних, чітко регламентованих законодавством, підстав. Так, в Трудовому кодексі Французької Республіки (5, ст. D. 1242-1) подається перелік галузей, в яких можуть укладатися строкові трудові договори: у випадках тимчасової відсутності основного працівника, який виконує цю роботу, очікування працевлаштування працівника, який виконуватиме цю роботу за безстроковим трудовим договором, тимчасового збільшення обсягів діяльності підприємства (наприклад, збільшення обсягу роботи у сфері ресторанного, готельного обслуговування, у закладах торгівлі під час туристичних сезонів, наприклад, періоду Різдяних свят або літо), для виконання робіт, що мають сезонний характер (при чому тривалість сезону не може перевищувати 8 місяців) або для виконання видів робіт, стосовно яких традиційно не укладаються безстрокові трудові договори [5, ст. L.1242-2; 23, ст. L. 1242-3]. Існує перелік особливо небезпечних робіт, для виконання яких заборонене укладання строкових трудових договорів. Існують чіткі обмеження та вимоги стосовно строкових трудових договорів. Наприклад, в усіх чотирьох країнах встановлена вимога стосовно укладення строкових трудових договорів у письмовій формі з зазначенням причини, з якої укладається саме строковий трудовий договір. Якщо принаймні однієї з цих умов не дотримано, строковий трудовий договір автоматично трансформується у безстроковий.

Також існують обмеження стосовно максимальної тривалості дії строковий трудових договорів. Так, у Франції тривалість строкового трудового договору не може перевищувати 18 місяців з урахуванням періодів продовження [5, ст. L.1242-8]. Його тривалість становить 9 місяців, якщо він укладається в очікуванні працевлаштування працівника, який виконуватиме цю роботу на основі безстрокового договору і 24 місяці, якщо трудовий договір буде виконуватися за кордоном. Максимальна тривалість строкового трудового договору в Італії складає 36 місяців.

Якщо йдеться про заміщення працівником іншого працівника, який виконує цю роботу постійно, за законодавством Франції забороняється укладати один строковий трудовий договір для заміщення двох і більше працівників, багаторазово переукладати строковий

трудоий договір з одним і тим же працівником.

Також в усіх чотирьох державах встановлене обмеження стосовно кількості разів, коли можна переукласти строковий трудовий договір з працівником. Зокрема, в Королівстві Бельгія законодавством дозволено укласти максимум чотири строкових договори тривалістю не менше, ніж три місяці, при цьому загальна тривалість договорів не повинна перевищувати 2 роки. Якщо після закінчення цього терміну трудові відносини з працівником тривають, строковий трудовий договір автоматично перетворюється в безстроковий. Якщо роботодавець уклав з працівником кілька строкових трудових договорів, між виконаннями яких не було інтервалу з причин, пов'язаних з працівником, вважається, що Сторони уклали безстроковий трудовий договір [8, ст. 10]. В Італії строковий трудовий договір дозволяється переукласти п'ять разів, водночас між трудовими договорами повинно пройти від 10 до 20 днів.

В усіх згаданих країнах існує зобов'язання з боку роботодавця повідомляти працівників, які працюють за строковими трудовими договорами про вакантні посади, які з'являються на підприємстві і передбачають укладення строкового трудового договору. Ці обмеження встановлені законодавством для того, щоб стимулювати укладення безстрокових трудових договорів і обмежувати кількість строкових. Як зазначає професор П. Локік, головне правило щодо строкового трудового договору полягає в тому, що він не повинен приховувати постійних трудових відносин [9, с. 48].

Працівник, який працює за строковим трудовим договором, користується тими ж правами і має ті ж зобов'язання, що і працівник, який працює за безстроковим трудовим договором. Оплата праці такого працівника не може бути меншою, ніж оплата, яку б отримував працівник, який працює за безстроковим трудовим договором з такою ж кваліфікацією та виконуючи ті ж функції. Водночас згідно з законодавством Франції для працівників, які працюють за строковими трудовими договорами, передбачена грошова компенсація, яка виплачується в момент закінчення терміну дії договору.

У Французькій Республіці існує кілька підвидів строкового трудового договору, які заслуговують на увагу.

Відносно новим підвидом строкового трудового договору є так званий **проектний трудовий договір** або **строковий трудовий договір для реалізації визначеного об'єкта**, який укладається стосовно реалізації певного об'єкта, він повинен містити в своїй назві слова «строковий трудовий договір для реалізації визначеного об'єкта», опис проекту та повинна бути зазначена прогнозована тривалість його реалізації, визначення завдань, для виконання яких укладається договір, очікуваний результат або подія, отримання якого або настання якої означатиме завершення дії договору [5, ст. L.1242-12-1]. Цей вид строкового договору укладається з інженерами та працівниками, які займають керівні посади. Його тривалість складає від 18 до 36 місяців. Він був запроваджений Законом про модернізацію ринку праці 2008 р.

Цікавим, на мою думку, є такий підвид строкового трудового договору, як **строковий трудовий договір**

для літніх осіб (старших 57 років), які бажають відновити професійну діяльність («*contrat de travail à durée déterminée senior*»). Будь-який роботодавець, крім сільськогосподарських підприємств, може укласти строковий трудовий договір з працівником, якому виповнилося 57 років і який більше трьох місяців зареєстрований як особа, яка шукає роботу [5, ст. D.1242-2]. Максимальний термін цього підвиду строкового договору становить 18 місяців. Він може бути один раз продовжений, його термін разом з терміном продовження не може перевищувати 36 місяців [5, ст. D.1242-7]. Цей підвид строкового трудового договору може укладатися працівниками, які бажають отримати необхідний стаж роботи для отримання повної пенсії.

Як зазначає професор П.Локік, небажання роботодавців у Франції укладати безстрокові трудові договори змусило державу більш суворо регулювати строкові трудові договори [9, с. 43]. Строковий трудовий договір можна розірвати тільки при наявності однієї з трьох вагомих причин: грубе порушення зі сторони працівника, настання форс-мажорних обставин або нездатність працівника далі виконувати роботу, передбачену договором, підтверджена медичним висновком. Вважається, що строкові трудові договори використовуються державою як засіб боротьби з безробіттям, але цей вид трудового договору може розглядатися тільки як тимчасовий вид зайнятості, оскільки він надає працівникам менше гарантій, ніж безстроковий трудовий договір.

Договір тимчасової зайнятості

Ще одним цікавим видом трудового договору, який передбаченим законодавством чотирьох держав-членів Європейської Союзу, який не існує в Україні, є договір тимчасової зайнятості («*contrat de travail temporaire*» або «*contrat d'intérim*» в Франції, Бельгії і Люксембургу). Сутність його полягає в тому, що працівник укладає договір про виконання тимчасової роботи («*contrat de mission*») з підприємством (агентством) тимчасової зайнятості («*agence d'intérim*»), а підприємство (агентство) тимчасової зайнятості укладає договір про надання тимчасового працівника «підприємству – користувачу» («*entreprise utilisatrice*»). Таким чином, укладаються два договори, їхнє укладення обов'язкове для виконання кожної нової роботи («*mission*») [5, ст. L.1251-1]. Підприємство (агентство) тимчасової праці виконує функцію посередника між працівником та підприємством-користувачем, а на час виконання праці – функцію роботодавця стосовно працівника. Об'єктом договору тимчасової зайнятості в жодному разі не може бути тривала робота, пов'язана з постійною діяльністю підприємства-користувача [5, ст. L.1251-5]. Максимальна тривалість договору про виконання тимчасової роботи за Трудовим кодексом Франції становить 18 місяців з урахуванням можливого продовження. Цей вид трудового договору укладається в тих же випадках, що й строковий трудовий договір, крім цього його укладення можливе, якщо це сприяє працевлаштуванню осіб, які переживають соціальні та професійні труднощі, або якщо підприємство (агентство) тимчасової зайнятості та підприємство-користувач зобов'язуються забезпечити професійне навчання працівників. Договір тим-

часової зайнятості укладається в письмовій формі, у ньому вказується професійна кваліфікація працівника, процедура виплати винагороди, тривалість випробувального терміну, якщо його встановлено, дані органу соціального захисту, вказується, що працевлаштування працівника підприємством-користувачем після закінчення дії договору про виконання тимчасової роботи не забороняється [5, ст. L.1251-16]. Роботодавець зобов'язаний видати працівникові один екземпляр договору впродовж двох днів з початку роботи. Частина осіб, які працюють за трудовими договорами тимчасової зайнятості незначна, наприклад, згідно з даними Національного інституту статистики і економічних досліджень Франції, у 2018 р. за цим видом трудового договору у Франції працювало 3 % працівників [7].

Законодавством Королівства Бельгія передбачено шість випадків, коли може бути укладений трудовий договір тимчасової зайнятості, а саме: заміщення тимчасового відсутнього працівника, який виконує цю роботу на постійній основі, тимчасове збільшення обсягу роботи, виконання виняткового виду роботи, тимчасова робота працівника у роботодавця з метою подальшого його працевлаштування на постійній основі, творча діяльність або виготовлення витворів мистецтва, укладення трудового договору з особами, які тривалий час мали статус безробітного і відновлюють професійну діяльність, та особами, які отримують соціальну фінансову допомогу. В Італії трудовий договір тимчасової зайнятості має назву «contratto di somministrazione di lavoro», максимальний термін дії якого складає 36 місяців з можливістю його переукладати не більше 5 разів.

Договір роботи з перервами

Ще одним видом трудового договору за законодавством Франції є **договір роботи з перервами** («*contrat de travail intermittent*»). Це безстроковий трудовий договір, який передбачає постійне працевлаштування, за якого періоди роботи і періоди, коли працівник не працює, чергуються. Він укладається у письмовій формі і містить інформацію про кваліфікацію працівника, систему оплати, мінімальну тривалість праці, періоди праці, розподілення годин праці в межах цих періодів [5, ст. L.3123-34]. Необхідність укладення такого трудового договору обумовлена навчанням, графіком академічного року, творчою діяльністю працівника, такою як, наприклад, виступи, спектаклі, туристичними сезонами для галузі туристичного бізнесу. Можливість укладення цього виду трудового договору повинна бути обов'язково передбачена колективним договором, тільки в цьому разі роботодавець може його запропонувати працівникові. Працівник, який працює за договором роботи з перервами, користується тими ж правами, що й працівник, який працює за звичайним безстроковим трудовим договором.

Договір поєднання роботи і професійного навчання

Дуже цікавим видом трудового договору для молоді є **договір поєднання роботи і професійного навчання** («*contrat en alternance*»), він існує в усіх чотирьох країнах, які є об'єктом нашого дослідження. Завданням цього виду трудового договору є сприяння професійній адаптації молоді та безробітних. Він

існує у двох формах: **договір учня** («*contrat d'apprentissage*») та **договір професіоналізації** («*contrat de professionnalisation*»). Слід сказати, що згідно із статистичними даними, у 2018 р. за трудовими договорами цього виду у Франції працювало 1,8 % працівників [7].

Трудовий договір учня – це підвид трудового договору поєднання роботи і професійного навчання, що укладається з учнем або його законним представником з одного боку та роботодавцем з другого. Він передбачає, що роботодавець, крім роботи, забезпечуватиме працівникові-учневі професійне навчання, частина якого здійснюється на підприємстві і частина – у навчальному центрі, та виплачуватиме працівникові заробітну плату. Працівник-учень зобов'язується працювати у цього роботодавця та навчатися впродовж всього часу дії договору [5, ст. L. 6221-1]. Цей вид трудового договору може укладатися з молоддю віком від 16 до 29 років, яка бажає поєднувати роботу з професійним навчанням. Ці обмеження віку не розповсюджуються на молодих людей, які раніше вже навчалися і працювали за цим видом трудового договору, успішно закінчили навчання і бажають отримати диплом вищого освітнього рівня, для осіб, які мають статус людей з обмеженими можливостями, осіб, які бажають розпочати або відновити підприємницьку діяльність, і наявність диплома, який вони отримають після закінчення навчання, є умовою для цього.

На практиці це виглядає так, що особа більшу частину робочого часу знаходиться на робочому місці, а частину часу – у навчальному центрі. Тривалість часу навчання залежить від обраної спеціальності, але вона не може бути меншою, ніж 25 % всього часу [5, ст. L.6211-2]. Професійне навчання для учня за умови укладення цього виду трудового договору є безкоштовним [5, ст. L.6211-1]. Працівник, який працює за трудовим договором учня, користується всіма правами, якими користуються працівники, які працюють за звичайними безстроковими та строковими договорами.

Другим підвидом договору поєднання роботи і професійного навчання є трудовий договір професіоналізації, метою укладення якого є набуття певної кваліфікації працівником та сприяння його професійній адаптації. Договір професіоналізації можуть укладати особи віком від 16 до 25 років, які бажають закінчити початкове навчання, безробітні, віком 26 років і більше, особи, які отримують соціальні виплати або виплати за інвалідністю [5, ст. L.6325-1]. Договір професіоналізації передбачає загальне, професійне і технічне навчання, що здійснюється у державних або приватних навчальних закладах або в навчальному центрі підприємства. Роботодавець зобов'язується забезпечувати працівникові професійне навчання для отримання відповідної кваліфікації та надавати роботу, пов'язану зі спеціальністю, яка набувається. Навчання для працівника є безкоштовним. Працівник зобов'язується працювати у цього роботодавця та навчатися [5, ст. L.6325-3]. Роботодавець призначає працівникові, який працює за цим видом трудового договору, керівника професійного навчання, який його супроводжує. Працівник, який працює за договором професіоналізації, молодший 26 років, отримує оплату, яка розраховується з урахуванням мінімальної зарплати.

бітної плати за таку роботу, віку працівника та рівня навчання [5, ст. L.6325-8]. З кожним наступним роком роботи розмір заробітної плати збільшується. Якщо трудовий договір професіоналізації укладається у формі строкового трудового договору, його термін дії складає від 6 місяців до 1 року з можливістю продовження. За даними служби зайнятості Франції розмір заробітної плати для працівників, які працюють за договорами професіоналізації становить: для молодих працівників, молодших 21 року, – мінімум 55 % розміру мінімальної заробітної плати, для працівників віком від 21 до 25 років – мінімум 70 % мінімальної заробітної плати, для безробітних віком 26 років і більше – оплата у розмірі мінімальної заробітної плати або мінімум 85 % від середньої заробітної плати за такий вид роботи [10, с. 1]. Трудовий договір професіоналізації може бути частково виконаний в іншій державі-члені ЄС, тривалість його виконання за кордоном не може перевищувати 1 рік [5, ст. L.6325-25].

Можна сказати, що договори поєднання роботи і професійного навчання є прикладом того, як держава сприяє отриманню молоддю, безробітними та особами з особливими потребами безкоштовно професійної кваліфікації, теоретичних знань та практичних навичок за спеціальністю, яку вони обрали.

С.В. Венедіктов зазначає, що в країнах Європейського Союзу помітна тенденція до того, що держава дедалі активніше втручається у сферу регулювання питань праці [11, с. 22-23]. Наприклад, у Франції з 2011 р. існує договір про гарантії забезпечення роботою (*«contrat de securisation professionnelle»*) у компаніях, де працюють до 1000 осіб, або у випадку ліквідації юридичної особи й конкурсного управління. Цей договір укладається між працівником та французьким центром зайнятості або французькою національною асоціацією професійної освіти для дорослих. Роботодавець зобов'язаний запропонувати кожному працівникові, який підпадає під масове звільнення, підписати цей договір. Сутність цього договору полягає в тому, що працівник зобов'язується активно шукати роботу, брати участь в програмах професійної підготовки і у нього з'являються додаткові права порівняно зі звільненими працівниками, які не підписали такого договору. Цей договір не є видом трудового договору, але він є одним з інструментів захисту прав звільнених працівників.

Договір про «роботу по дзвінку»

В Італійській Республіці існує вид трудового договору, відсутній в трьох інших державах. Це договір про роботу за дзвінком (*«contratto a chiamata»*). У випадку цього виду трудового договору працівник здійснює трудову діяльність тільки у випадку, коли роботодавець цього потребує. Тривалість роботи за цим видом трудового договору не може перевищувати 400 днів у межах періоду три роки, за винятком секторів туризму, постановки спектаклів. Якщо кількість годин, відпрацьованих працівником, перевищує цю кількість, трудовий договір трансформується у безстроковий. Працівник зобов'язується відповідати на телефонні дзвінки кожного разу, коли роботодавець йому телефонує. Цей вид трудового договору укладається у письмовій формі, у ньому вказується загальна трива-

лість робочого часу, строковий або безстроковий характер договору, де і яким чином буде здійснюватися робота, засоби зв'язку і зобов'язання працівника відповідати на дзвінки роботодавця. Цей тип трудового договору може укладатися з працівниками віком від 24 до 55 років.

Трудові договори на умовах часткової зайнятості

В усіх чотирьох країнах за всіма видами трудового договору можлива робота на умовах часткової зайнятості, тобто робота тривалістю, меншою мінімальної тривалості роботи за повної зайнятості, встановленої законом (для Франції це 35 годин на тиждень, 151,66 годин на місяць або 1607 годин на рік). Працівник, який працює на умовах неповної зайнятості, може працювати у кількох роботодавців одночасно, але загальна тривалість роботи не повинна перевищувати максимальної тривалості роботи, встановленої законом.

В усіх чотирьох країнах набуває поширення телепраця, відповідні положення містяться у трудовому законодавстві цих країн.

ВИСНОВКИ

Розглянувши систему трудових договорів в кількох країнах Європейського Союзу, а саме Франції, Бельгії, Люксембурзі та Італії, ми можемо зробити висновок, що системи трудових договорів цих держав дуже схожі, хоча й існують певні відмінності. Крім того, ми можемо сказати, що системи трудових договорів зазначених держав дуже гнучкі, розвинуті, вони дозволяють враховувати особисті потреби різних категорій працівників.

Безстроковий трудовий договір визначається законодавством всіх цих держав як звичайний, стандартний, пріоритетний вид трудового договору, він залишається найбільш поширеним. Це підтверджується даними Звіту Європейської фундації покращення умов життя і праці стосовно умов праці у державах-членах ЄС, у 2018 р. за безстроковими трудовими договорами працювало 80,5 % працівників держав-членів Європейського Союзу, за строковими – 10,3 %, за договорами тимчасової зайнятості – 1,9 % [12]. Ця статистика свідчить, що незважаючи на велику кількість можливих видів трудових договорів, більшість працівників все-таки прагне укласти безстроковий трудовий договір і органи державної влади сприяють укладенню з працівниками саме безстрокового трудового договору.

Що стосується строкового трудового договору, максимальна його тривалість у різних країнах різна, також існують обмеження відносно кількості разів, коли можна переукласти строковий трудовий договір з одним і тим же працівником. Існує правило, згідно з яким перевищення кількості цих разів призводить до автоматичної трансформації строкового трудового договору в безстроковий. Інші порушення під час укладення строкового трудового договору, наприклад, відсутність у самому договорі вказівки на те, що договір є саме строковим та чіткої причини укладення такого виду трудового договору, також автоматично призводять до його перетворення у безстроковий трудовий договір.

Такі суворі обмеження й чітка регламентація з боку держави укладання і виконання строкових тру-

дових договорів пов'язані з тим, що основний принцип строкового трудового договору полягає в тому, що він є тимчасовим видом працевлаштування і не повинен приховувати постійні, довготривалі трудові відносини роботодавця з працівником.

Законодавство держав-членів ЄС, які є об'єктом нашого дослідження, передбачає також інші види трудових договорів, такі як трудовий договір тимчасової зайнятості, трудовий договір роботи з перервами, строковий трудовий договір для літніх людей, які бажають відновити професійну діяльність, проектний трудовий договір, трудовий договір поєднання роботи і професійного навчання. Запровадження перелічених видів трудових договорів в Україні дозволило б повніше враховувати індивідуальні особливості різних категорій працівників під час укладення трудового договору (таких як молодь, особи з особливими потребами, літні люди, працівники творчих професій), сприяло б працевлаштуванню більшого числа осіб.

У подальшому необхідно здійснити дослідження економічної доцільності запровадження даних видів трудових договорів в Україні та можливості внесення відповідних змін до діючого Кодексу законів про працю або включення їх до проекту нового Трудового кодексу України.

Список використаних джерел

1. Спіцина Г.О. Порівняльна характеристика правового регулювання праці в Україні та країнах Європейського Союзу: монографія. К.: Ніка-Центра, 2016. 303 с.
2. Потопахіна О.М. Трудовий договір в юридичній доктрині країн Західної Європи. П'яті юридичні диспути пам'яті Є.С. Васильовського. Секція 3. Трудове право і право соціального забезпечення, 2015 р. С. 294-297.
3. Міжнародне трудове право: навчальний посіб. / В.М. Андріїв. К.: «Дакор», 2017. 574 с.
4. Council Directive dd.14.10.1991 No. 91 / 533 / On an Employer's Obligation to Inform Employees of the Conditions Applicable to the Contract or Employment Relationship (91/533/EEC): Директива Ради ЄС. Official Journal of the European Communities dd. 18.10.1991, No. L 288/32-35. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31991L0533>
5. Code du travail de la République Française: кодекс Французької Республіки URL: <http://codes.droit.org/CodV3/travail.pdf>
6. Code du travail: Кодекс Герцогства Люксембург. URL: <http://data.legilux.public.lu/file/eli-etat-leg-code-travail-20161231-fr-pdf.pdf>
7. Institut national de la statistique et des études économiques. Une photographie du marché du travail en 2018. URL: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3741241>
8. Loi relative aux contrats de travail : Закон Королівства Бельгія від 3 липня 1978 р. URL: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1978070301&table_name=loi
9. Lokiec P. Fixed-Term Contracts in France. The Japan Institute for Labor Policy and Training. Report No.9, 2010. Labor Policy on Fixed-Term Employment Contracts // URL:

http://www.jil.go.jp/english/reports/documents/jilpt-reports/no.9_france.pdf

10. Les contrats en alternance – comment ça marche? Веб-сайт державної служби зайнятості Франції URL: <https://www.pole-emploi.fr/employeur/les-contrats-en-alternance-comment-ca-marche--@/article.jspz?id=650608>

11. Венедіктов С.В., Спіцина Г.О. Трудове право в державах Європи: підручник. Київ: Ніка-Центр, 2017. 183 с.

12. The 6th European Working Conditions Survey. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2017. URL: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1634en.pdf

References

1. Spitsyna H.O. Comparative characteristics of the legislative work regulation in Ukraine and in countries of the European Union: monograph. Kyiv: Nika-Tsentr, 2016. 303 p. (in Ukrainian).
2. Potopakhina O.M. Labor contract in legal doctrine of the countries of Western Europe. The Fifth legal disputes dedicated to Ye.S.Vaskovskyi. Section 3. Labor law and social security law, 2015. pp. 294-297. (in Ukrainian)
3. International Labor law: textbook / V.M. Andriiv. Kyiv: «Dakor», 2017. 574 p. (in Ukrainian).
4. Council Directive dd.14.10.1991 No. 91 / 533 / On an Employer's Obligation to Inform Employees of the Conditions Applicable to the Contract or Employment Relationship (91/533/EEC): Directive of EC. Official Journal of the European Communities dd. 18.10.1991, No. L 288/32-35. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31991L0533>
5. Labor Code of the French Republic. URL: <http://codes.droit.org/CodV3/travail.pdf> (in French).
6. Labor Code of Luxembourg. URL: <http://data.legilux.public.lu/file/eli-etat-leg-code-travail-20161231-fr-pdf.pdf> (in French).
7. National Statistics and Economic Studies Institute. Picture of the Labor Market in 2018. URL: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3741241> (in French).
8. Law Relating to Labor Contracts dd. July 3, 1978. URL: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1978070301&table_name=loi (in French).
9. Lokiec P. Fixed-Term Contracts in France. The Japan Institute for Labor Policy and Training. Report No.9, 2010. Labor Policy on Fixed-Term Employment Contracts. URL: http://www.jil.go.jp/english/reports/documents/jilpt-reports/no.9_france.pdf
10. Professional Training Labor Contracts – How Does it Work? Web-site of the State Employment Service of France. URL: <https://www.pole-emploi.fr/employeur/les-contrats-en-alternance-comment-ca-marche--@/article.jspz?id=650608> (in French).
11. Venediktov S.V., Spitsyna H.O. Labor Law in European Countries: textbook. Kyiv: Nika-Center, 2017. 183 p. (in Ukrainian).
12. The 6th European Working Conditions Survey. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2017. URL: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1634en.pdf

ХАНАЄВА

Ельвіра Гаджієвна

Elvira.khanaeva22@gmail.com

УДК 347.91/.95

ЗМАГАЛЬНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА РИСА ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

студент, Інститут
 післядипломної освіти Київського
 національного університету імені
 Тараса Шевченка

COMPETITIVENESS AS THE DEFINING FEATURE OF THE US CIVIL PROCEEDINGS

KHANAIEVA Elvira Hadzhiivna – student, Institute of Postgraduate Education of Kyiv National University after Taras Shevchenko

Стаття присвячена дослідженню змагальності як специфічного правового феномену американської моделі цивільного судочинства. Приводяться теоретичні погляди американської процесуальної науки щодо поняття та сутності та завдання цивільної процесуальної змагальності. Розглядається історичний шлях становлення змагальності в американському цивільному судочинстві та характеризується його сучасний стан. Проаналізовані правові основи змагальності та досліджено особливості прояву змагальності в процесі обміну змагальними документами між сторонами, судового розгляду справи та доказування при здійсненні цивільного судочинства у США. Пропонується авторське визначення змагальності у американській моделі цивільного судочинства

* * *

Статья посвящена исследованию состязательности как специфического правового феномена американской модели гражданского судопроизводства. Приводятся теоретические взгляды американской процессуальной науки относительно понятия, сущности и задач гражданской процессуальной состязательности. Рассматривается исторический путь становления состязательности в американском гражданском судопроизводстве и характеризуется его современное состояние. Проанализированы правовые основы состязательности и исследованы особенности проявления состязательности в процессе обмена состязательными документами между сторонами, судебного рассмотрения дела и доказывания при осуществлении гражданского судопроизводства в США. Предлагается авторское определение состязательности в американской модели гражданского судопроизводства.

* * *

Introduction. This article is devoted to the disclosure of the essence of the phenomenon of competitiveness in the American model of civil justice. Adversary is considered as a principle of civil proceedings, which provides an opportunity for effective consideration of a civil dispute, in which equal participants in a legal process “clash” their interests in order to bring their cases to justice, which, being essentially neutral, is obliged to follow the procedural order consideration of the case and check its material basis for compliance with the law.

Purpose. The article provides an analysis of the scientific views of scientists who point to the importance of competitiveness in the aspect of the adversarial form of American civil justice, a common feature of which is to define the competitiveness as the procedural ability of the parties in the civil process to ensure their tactics of making claims and protecting interests.

Results. In addition, for American science of civil procedural law is characterized by the consolidation of the possibility of an adversary of the objective truth of the dispute. The historical characteristic of the formation of competition is given, within which the general aspects of its emergence and development for the countries of the common law legal system are indicated, as well as the formation of competition in the American form of civil justice based on the development of procedural legislation. Analyzing the legislative framework, a special role is given to the Federal Rules of Civil Procedure, which fix the methods for the parties to implement the competition during the consideration of a case in civil proceedings, as well as determine the main purpose of the court.

Conclusion. As an example of the appearance of adversarial proceedings in the American form of civil proceedings, the following are indicated: the pleading procedure, the evidentiary process, and judicial debates. Based on the study, a general definition of the concept and essence of adversarial proceedings in civil proceedings in the United States is proposed.

Ключові слова: змагальність, принцип змагальності, цивільне судочинство США, цивільне процесуальне право

Ключевые слова: состязательность, принцип состязательности, гражданское судопроизводство США, гражданское процессуальное право

Keywords: competitiveness, principle of competitiveness, The US civil justice, civil procedural law

ВСТУП

Актуальність відповідного дослідження обумовлена необхідністю окреслення змагальності як одного з найголовніших принципів вітчизняного цивільного процесуального права, який визначає направленість цивільного судочинства на можливість забезпечення захисту прав та інтересів особи в судовому порядку. Водночас в умовах реформування цивільного процесуального законодавства постає необхідність дослідження зарубіжного досвіду змагальності як складо-

вої системи принципів цивільного процесуального права, так і в якості визначення суттєвих характеристик цивільного судочинства у певній державі. Одним з таких позитивних досвідів є розуміння змагальності у цивільному судочинстві США.

Потрібно зазначити, що в рамках проведення порівняльного дослідження змагальності як одного з принципів та усієї системи принципів цивільного процесуального права, у своїх роботах нерідко згадували американський досвід реалізації принципу змагаль-

ності у цивільному судочинстві США наступні українські та зарубіжні вчені: Г.О. Аболонін, С.В. Васильєв, С.О. Волосенко, В.Ю. Мамницький, Т.М. Лежнева, Г.П. Тимченко, М.Й. Штефан та інші. Разом з тим важливого значення набувають теоретичні погляди американських спеціалістів з відповідної проблематики: Р. Арсонсон, Е. Баррет, Ч. Кларк, П. Равен-Хаусен, М. Фрідман, Д. Шрив та інші.

МЕТА РОБОТИ

Основною метою дослідження є надання характеристики змагальності як основної форми та принципу цивільного судочинства у США; теоретичних та законодавчих основ змагальності в американському цивільному процесуальному праві; вивчення особливостей прояву змагальності на стадіях обміну змагальними документами між сторонами, судового розгляду справи та доказування; надання визначення процесуальній змагальності у американській моделі цивільного судочинства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В основу проведення дослідження змагальності в аспекті досвіду американського цивільного судочинства поклали загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння, діалектика, моделювання) та приватні методи юридичної науки (формально-юридичний, логіко-правовий, історико-правовий, порівняльно-правовий методи).

РЕЗУЛЬТАТИ

Розкриваючи поняття та сутність процесуальної змагальності в аспекті досвіду американського цивільного судочинства необхідно зазначити, що змагальна форма судочинства в цілому є основною для англо-американської правової сім'ї. На сьогодні змагальність визнається однією з самих демократичних форм судочинства, адже саме за неї під час розгляду спору враховуються інтереси сторін у суді, які мають рівні процесуальні права. Водночас неможливо говорити про повну імплементації принципу змагальності до практики цивільного процесу держав, які не відносяться до англо-американської правової системи. Це пов'язано з низкою факторів, які впливають на правове регулювання та практику здійснення судочинства, а також історичні, соціальні, економічні умови розвитку.

Для України принцип змагальності як одна з основоположних засад ведення судочинства став відомим після здобуття незалежності та на даний момент, з урахуванням поточної реформи цивільного процесуального законодавства, знайшов своє відображення у п.4 ч.3 ст.2 та ст.12 ЦПК України від 18.03.2004 р. [1], визначаючи загальні процесуальні риси змагальності цивільного судочинства на усіх стадіях його здійснення.

Водночас, на думку О.О. Баїної, принцип змагальності запозичений у судову практику саме з американської системи правосуддя та разом з іншим принципом – об'єктивної істини призвів до початку перетворення вітчизняного цивільного процесуального права в аспекті використання прецедентного права [2, с. 202].

Власне для американської теорії та практики цивільного судочинства змагальність є не просто визна-

чальним принципом здійснення правосуддя, а однією з детермінант соціально-політичного характеру, яка надає можливість кожній особі реалізувати право звернутися до суду з метою захисту чи відновлення прав інтересів шляхом доведення до суду та учасників процесу власної позиції у конкретній справі. Зі свого боку цивільна процесуальна змагальність надає можливість сторонам «зіткнутися» власні погляди стосовно спору справи, визначити усі об'єктивні обставини справи та вироблення компромісу в її вирішенні, досягнення котрих здійснюється під час спостереження неупередженого суду, завдання якого зводиться за дотриманням процесуального порядку та належної правової оцінки справи.

На сьогодні в американській правовій доктрині цивільного судочинства вироблено достатньо теоретичних поглядів стосовно поняття, процесуальної сутності та важливості змагальності. Відповідно, Е. Баррет вважає, що змагальність цивільного судочинства забезпечує завдання пошуку істини під час розгляду справи, оскільки вона засновується на припущенні, що саме істина в спорі досягається за умови надання сторонам можливості дискусії у всіх питаннях та можливості надання власного бачення за найбільш вигідних умов [3, с. 479-480]. М. Фрідман характеризує змагальність як систему розгляду спору, в якій сторони надають власні версії на основі фактів та права незалежним та відносно процесуально пасивним суду та присяжним, які визначають переможця розгляду спору [4, с.64]. Своє бачення змагальності виражають Д.Шрив та П. Равен-Хансен, у якому наголошується встановлення змагальністю ініціації розгляду та руху справи сторонами та учасниками цивільного процесу, в якому суд виконує роль нейтрального суперарбітра та мінімально залучений до встановлення обставин справи. Сторони у такому разі відповідальні за надання ними власних позицій і зауважень по справі та їх обґрунтування перед судом [5, с. 928]. На думку Р. Арсонсона змагальність надає змогу уникнути суду формулювання хибних переконань про результат спору за допомогою кожної зі сторін у приведенні суб'єктивних та вигідних лише неї обставин справи, котрі підвернені дослідженню усіма учасниками справи [6, с. 830].

Таким чином, на основі приведеного бачення американського підходу до розуміння змагальності у цивільному процесі з точки зору наукових поглядів вчених можна зробити висновок, що сторони під час процесу наділені автономністю у здійсненні рівних прав з можливістю побудування тактики у доведенні власної позиції у справі, коли зі свого боку суд зобов'язаний лише досліджувати відповідність зазначених обставин до правової складової та забезпечувати процесуальний порядок розгляду справи. Також необхідно вказати, що з наведених тверджень для цивільного судочинства відіграє важливого значення роль суду присяжних, котрі певною мірою виносять свій вирок на основі морального розуміння цивільного спору.

Сама змагальність має досить тривалий шлях встановлення у американському типі цивільного судочинства. Якщо для романо-германської правової родини змагальність має витоки з давньоримського права та обумовлюється особливістю процесу доказування [7, с. 133], то в англо-американській правовій системі зма-

гальність бере свій початок зі звичаєвого права. У даному випадку найбільш ґрунтовною для пояснення феномену змагальності звичаєвої традиції є «теорію поєдинку», котра у середньовічній Франції та передбачала вирішення спору між вільними людьми та заможними феодалами у той момент, коли суд обирає переможця з відповідних змагань. З Франції даний підхід вирішення спору був перенесений нормандськими завойовниками, де трансформувався у врегульований на основі місцевого звичаєвого права та судової практики чіткий принцип, сутність котрого полягає у можливості встановлення через змагальності істини власних поглядів у спорі та надання суду чітких пояснень сторонами власного пояснення сутності справи [8, с. 56-58]. Відповідний підхід реалізації принципу змагальності діяв у судовій системі США ще з моменту утворення перших колоній до 1848 р., коли було вирішено замінити звичаєві основи змагальності цивільного судочинства його законодавчим закріпленням. Таким нормативно-правовим актом послуговував Процесуальний кодекс штату Нью-Йорк за авторством Д. ДадліФілда II-го, котрий передбачав встановлення чітких правил ведення розгляду справ у суді та закріплював роль суду у них, права та обов'язки сторін під час вирішення спору. Положення даного Кодексу послуговували моделлю для розробки власного процесуального законодавства 24 штатам на кінець XIX ст. [9, с. 81]. Існування встановлених законодавчого закріплення ведення розгляду справи мало революційний характер для розвитку цивільного судочинства в США. У 1937 р. були прийняті Федеральні правила цивільного судочинства, положення котрого відіграють важливе значення для окреслення змагальності цивільного процесу.

Необхідно зазначити, що в цілому змагальність в американській моделі цивільного судочинства на сьогодні ґрунтується на Конституції США 1787 р. та рядку конституційних поправок до неї, вже зазначених Федеральних правил цивільного судочинства 1937 р., а також федеральних правил: Про докази 1975 р.; апеляційного провадження 1967 р., а також положеннях правової доктрини та судової практики у США.

Особливу увагу заслуговують положення згаданих Федеральних правил цивільного судочинства від 1937 р., в яких міститься низка правил на основі котрих забезпечується прояв змагальності та закріплення змагальної форми цивільного судочинства. До деяких з них слід віднести: можливість особи надавати позов та заперечення до нього (правило 17 (b) ФПЦС); свобода сторін у рішенні у порушенні цивільної справи (правила 4;17 ФПЦС); визначені особи-відповідача (правила 2;4 ФПЦС); надання зауважень за доводів іншої сторони (правила 7;8 ФПЦС); використання доказів та поступовому розвитку справи (правило 15 ФПЦС). Окрім зазначеного, Федеральними правилами цивільного судочинства окреслена роль суду, котра виражається у можливості забезпечення ефективного прояву змагальності сторін у цивільному процесі, серед котрих найбільш доцільно назвати: визнання переліку змагальних документів (правило 7 (a) ФПЦС); визнання без клопотання сторін предметну юрисдикцію (правило 12 (h) (3) ФПЦС); залучення третіх осіб,

чий права та інтереси можуть бути затронуті у цивільному процесі для об'єктивного вирішення справи (правило 19 ФПЦС); можливість виключити сторону з судового процесу (правило 21 ФПЦС) [10].

У ході реалізації цивільного судочинства у США, найбільш повно змагальність проявляється на стадіях обміну змагальними документами (плідювання, англ. – *pleading*), доказування та судових дебатів.

Стадія обміну змагальними документами передбачає можливість сторін обмінятися позовними заявами та відгукми на них з метою вирішення основних питань спору та побудови власних аргументацій для подальшого судового розгляду. Основним призначенням змагальності у такому разі є усунення зайвих позовних вимог та пояснень сторін, а також окреслення обставин, які потребують судового дослідження у справі [11, с. 239]. Свого часу Ч. Кларк зазначав, що плідювання надає змогу сторонам попередньо досудового засідання окреслити та визначити єдине матеріальне питання цивільного спору, минаючи усі інші, що не мають до нього значення [12, с. 526].

Під час здійснення доказування в ході судового розгляду справи у порядку цивільного судочинства змагальність сторін формує у суду та суду присяжних визначене переконання стосовно фактичних обставин справи, яке в залежності від активності сторін та представників засновується на їх суб'єктивному баченні за допомогою доведення власної позиції у суді. Але водночас необхідно враховувати, який шлях оберуть сторони у разі здійснення доказування: допит свідків; перевірки належності доказів; урахування судової обізнаності та застосування презумпцій [13, с. 81-82].

Реалізація змагальності при здійсненні дебатів судового засідання цивільного процесу передбачає можливість сторін та їх представників здійснювати вираз позицій на основі представленої доказової бази та фактичних обставин справи, а також заперечувати їх значення, ставити запитання щодо уточнення, приведення аргументації стосовно хибності показань однієї зі сторін. Суд у такому разі має наділений повноваженнями допоміжного характеру з метою досягнення об'єктивної істини між сторонами у справі та допомоги можливості допомоги сторонам скористатися стосовно реалізації комплексу процесуальних прав [14, с. 43-44].

ВИСНОВКИ

Таким чином, змагальність у американській моделі цивільного судочинства являє собою основоположною засадою, яка націлена на можливість сторін доведення власної позиції у справі та спростувати зауваження на основі процесуальної рівності та в умовах судової нейтральності. Американський досвід реалізації змагальності у цивільному судочинстві являє собою унікальну конструкцію, при котрій визначені основні можливості цивільного судочинства у захисті та відстоюванні прав та інтересів осіб.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс: Закон України від 18.03 2004 р. № 1618-VI (із змінами та доповненнями станом на 04.11.2018 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
2. Батина О.О. Принцип змагальності та його вплив на

забезпечення доказів у цивільному процесі: теорія, судова практика, законодавство. Часопис Київського університету права. 2013. № 4. С. 202-206.

3. Edward F. Barret *The Adversity System and Ethics of Advocacy*. Notre Dame Law Review. 1962. Vol.37. Issue 4. pp. 479-488.

4. Freedman M. *Our Constitutionalized Adversary System*. Chapman Law Review. 1998.vol 1:57, P.57-90.

5. Shreve Gene R. Raven-Hansen Peter *Understanding Civil Procedure*. Indiana Law Journal. 1990. Vol.65. Issue 4. pp. 927-935.

6. Aronson R. *An Overview of the Law of Professional Responsibility: The Rules of Professional Conduct. Annotated and Analyzed*. Washington Law Review. 1986. Vol.61. pp. 823 – 901.

7. Мамницький В.Ю. Принцип змагальності і моделі цивільного судочинства в контексті судово-правової реформи. Форум права. 2017. № 4. С. 130-140.

8. Аболонин Г.О. Гражданское процессуальное право США: монография. М: Волтес Клувер, 2010. 432 с.

9. Князев Д.В. Плидирование по правилам общего права в гражданском процессе США. Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. № 4. С. 80-84.

10. *Federal rules of Civil Procedure: The US Lawby 1937* (edition 2019) URL: <https://www.federalrulesofcivilprocedure.org/frcp/>

11. *Civil Procedure: Cases and Materials, Compact edition for Shorter Courses / Jack Friedental et.al. Minnesota, MN: West Academic Publishing ,2018, 968 p.*

12. Clark Ch.E. *History, Systems and Functions of Pleading*. Virginia Law Review. 1925. vol.11, P.526

13. Пучинский В.К. *Гражданский процесс США. Инст. США и Канады АН СССР*. Москва: Изд-во «Наука», 1979. 190 с.

14. Васильєв С.В. *Порівняльний цивільний процес*. Київ: Алерта, 2015. 352 с.

References

1. *Civil Procedural Code of Ukraine by 18.03 2004 №*

1618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (in Ukrainian)

2. Batyna O.O. *The principle of competitiveness and its impact on providing evidence in the civil process: theory, jurisprudence, legislation*. Journal of the Kyiv University of Law. 2013. № 4. pp. 202-206. (in Ukrainian)

3. Edward F. Barret *The Adversity System and Ethics of Advocacy*. Notre Dame Law Review. 1962. Vol.37. Issue 4. pp. 479-488.

4. Freedman M. *Our Constitutionalized Adversary System*. Chapman Law Review. 1998.vol 1:57, P.57-90.

5. Shreve Gene R. Raven-Hansen Peter *Understanding Civil Procedure*. Indiana Law Journal. 1990. Vol.65. Issue 4. pp. 927-935.

6. Aronson R. *An Overview of the Law of Professional Responsibility: The Rules of Professional Conduct. Annotated and Analyzed*. Washington Law Review. 1986. Vol.61. pp. 823 – 901.

7. Mamnytskyi V.Yu. *The principle of competition and the model of civil justice in the context of judicial reform*. Forum of law. 2017. № 4. pp. 130-140. (in Ukrainian)

8. Abolonin G.O. *The US Civil Procedure Law: monography*. Moscow: Voltes Kluver, 2010. 432 p. (in Russian)

9. Knyazev D.V. *Pleading under common law rules in the US civil procedure*. Journal of foreign law and comparative law. 2018. № 4. pp. 80-84. (in Russian).

10. *Federal rules of Civil Procedure: The US Lawby 1937* (edition 2019) URL: <https://www.federalrulesofcivilprocedure.org/frcp/>

11. *Civil Procedure: Cases and Materials, Compact edition for Shorter Courses / Jack Friedental et.al. Minnesota, MN: West Academic Publishing ,2018, 968 p.*

12. Clark Ch.E. *History, Systems and Functions of Pleading*. Virginia Law Review. 1925. vol.11, P.526

13. Puchinskiy V.K. *The US Civil proceedings. Institute of the USA and Canada AS USSR*. Moscow: Nauka, 1979. 190 p. (in Russian)

14. Vasyliiev S.V. *Comparative civil procedure*. Kyiv: Alerta, 2015. 352 p. (in Ukrainian)

ЛИСОВА

Євгенія Ігорівна

evgeniia.lysova@gmail.com

УДК 336.2

ПОДАТОК НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ VS ПОДАТОК НА ПРИБУТОК
ПІДПРИЄМСТВ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ЗАГРОЗИспеціаліст з логістики та
адміністрування, ВПІНО Філія
«АКТЕД»ENTITIES CASH-FLOW TAX VS. TAX ON INCOME:
OPPORTUNITIES AND THREATS

LYSOVA Yevheniia Ihorivna – Logistics Officer, SDINGO Logistics Officer, SDINGO Chapter “AKTED”

Статтю присвячено дослідженню доцільності введення податку на виведений капітал. На прикладі зарубіжних країн вивчено роль діючого податку на прибуток у бюджетотворенні на сьогоднішній день та роль податку на виведений капітал на ріст ВВП. Розглянуто перелік можливих витрат у випадку введення податку на виведений капітал, як для державних контролюючих органів, так і для платників податку на виведений капітал. Визначено необхідність застосування компенсаторів під час перехідного положення з метою компенсації надходження до державного бюджету.

* * *

Статья посвящена исследованию целесообразности введения налога на выведенный капитал. На примере зарубежных стран изучена роль действующего налога на прибыль при формировании бюджета на сегодняшний день и роль налога на выведенный капитал на рост ВВП. Рассмотрен перечень возможных расходов в случае введения налога на выведенный капитал, как для государственных контролирующих органов, так и для плательщиков налога на выведенный капитал. Определена необходимость применения компенсаторов во время переходного положения в целях компенсации поступления доходов в государственный бюджет.

* * *

Introduction. Nowadays in Ukraine operates the system of direct taxation of enterprises. Therefore it caused discussions on replacing the traditional tax on income with the cash-flow tax by the example of Georgia, Estonia and Latvia. The last one has begun working with above mentioned tax system since January 1, 2018. The purpose of cash-flow tax establishment is to invest in the development of their business. Namely all the money the enterprise pays to the state budget today can be invested in the modernization of production. As of December 31, 2019, the share of income tax on incomes of the state budget of Ukraine is 8, 20 %. This is 33716,5 billion UAH per year. This revenue is a serious loss of the state budget during the cancellation of the income tax. According to experts, the cash-flow establishment will lead to losses in budget revenues of 1, 2% to 1, 5%, which is 37 to 47 billion hryvnia. The above-mentioned facts led to the need for a feasibility study of cash-flow tax establishment and tax income cancellation.

The **purpose** of the work is to study the feasibility of cash-flow establishment and tax on income cancellation as well as the advantages and disadvantages of this transformation.

Results. On a basis of conducted investigation it was found that cash-flow income doesn't influence on budget. Because on 31.12.2019 the share in total incomes from all taxes in a state budget consists 8, 20%. As well the experience of Estonia and other countries that cash-flow income made a good impact into the growth of gross domestic product (GDP). It should be noted that during analysis were considered disadvantages and advantages after cash-flow tax establishment for state authorities and tax income payers. During this analyses were considered the necessity of developing compensators that are aimed to prevent the loss in budget during transitional period on cash-inflow taxation.

Conclusion. Consequently, the change in the taxation system has an insignificant impact on the budget, since its value is only 8, 20 % (2019) of the total budget. It will also have a positive impact on GDP growth, taking into account the above mentioned experience of other countries. As well this legislative draft provides for the prevention of outflow of capital abroad, which will provide conditions for the recovery of the economy mainly and creation the favorable investment climate in the state.

Ключові слова: податок на прибуток, податок на виведений капітал, податкові надходження, компенсатори, аналіз показників

Ключевые слова: налог на прибыль, налог на выведен капитал, налоговые поступления, компенсаторы, анализ показателей

Keywords: income taxation, cash-flow taxation, tax revenues, analyses of indicators

ВСТУП

На сьогоднішній день в Україні діє система прямого оподаткування підприємств. Наразі точаться дискусії стосовно заміни традиційного податку на прибуток підприємств (ППП) податком на виведений капітал (ПВК) за прикладом Грузії, Естонії та Латвії, остання почала працювати з такою системою оподаткування з 1 січня 2018 р. Метою введення ПВК є інвестування коштів підприємства у розвиток їх бізнесу. Тобто всі гроші, які сьогодні підприємство сплачує в держбюджет, можуть бути вкладені в модернізацію виробництва. На 31.12.2019 р. частка податку на прибуток в доходах держбюджету України становить 8,2%.

Це 33716,5 млрд. грн. за рік. Даний дохід являється серйозною втратою держбюджету у разі введення скасування ППП.

Відповідний законопроект № 8557 був розроблений Міністерством фінансів та зареєстрований на сайті Верховної Ради України 05.07.2018 р. Президентом П.О. Порошенком. Даний законопроект активно лобіюється головою комітету з питань податкової та митної політики Н.П. Южаніною у зв'язку з необхідністю обговорення компенсаторів даної системи оподаткування з технічною місією МВФ. За оцінками експертів введення ПВК призведе до втрат бюджетних доходів у розмірі від 1,2 % до 1,5 %, що становить 37 до 47 млрд.

грн.. Відповідно технічна комісія МВФ виступає проти введення цього податку. Крім того, проти ПВК виступають міжнародні корпорації, що працюють в Україні. У березні Європейська бізнес асоціація (ЄБА) заявила, що має занепокоєння з приводу застосування ПВК до господарських операцій між материнськими компаніями та їх українськими представництвами.

Вищезазначені факти зумовили необхідність проведення дослідження у напрямку порівняльного аналізу доцільності введення ПВК та скасування ППП.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні доцільності ведення податку на виведений капітал та скасуванні податку на прибуток для підприємств, переваги та недоліки даної трансформації.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічну основу дослідження становлять методи експертного оцінювання, наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та фінансові показники. При проведенні дослідження використано загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, конкретизація, метод логічного дослідження. Задіяні методичні прийоми: вибірка, узагальнення, огляд, порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

Наприкінці листопада 2017 р. на зустрічі з українськими бізнесменами П. Порошенко анонсував заміну в Україні податку на прибуток податком на виведений капітал (ПВК) з метою зростання ВВП країни, детінізації та скорочення витрат з державного бюджету.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – макроекономічний показник новоствореної вартості у суспільстві, відображає сукупну вартість кінцевих продуктів і послуг, вироблених у певній країні за певний проміжок часу [1]. ВВП – один із найважливіших показників розвитку економіки. Цей шлях вже обрали три країни: Естонія, Латвія, Грузія. Дані країни мають наступні показники росту ВВП за 2018 р.: Естонія – 3,9 %, Латвія – 4,8 %, Грузія – 4,7 %. Так, міжнародне рейтингове агентство S&P Global ratings стверджує, що розумна політика розвитку економіки має підтримувати ріст ВВП у середньому на рівні 4 % на рік [2]. Як бачимо, дані країни, які запровадили податок на виведений капітал мають середньостатистичний показник росту ВВП. Зокрема, найбільший вплив на ріст економіки в Естонії здійснило підвищення кількості будівництва, сфера транспорту та діяльність інформації та зв'язку. Зросли інвестиції в економіку на 3,3 %. Найбільший вплив мало збільшення інвестицій нефінансових підприємств у будівлі і споруди, а також інвестицій домогосподарств у житлові приміщення.

Латвія ж зі свого боку збільшила ВВП, що за рахунок приросту в сільському і лісовому господарстві склав 3 %, у переробній промисловості – 3 %, у видобувній промисловості та розробці кар'єрів – 4 %. Обсяги будівельної галузі збільшилися на 22 %. Роздрібна торгівля зросла на 4 %. Приріст у галузі транспорту і складського зберігання склав 5 %, у сфері послуг готелів і закладів громадського харчування – 5 %. Інвестиції в основний капітал в Латвії збільшилися на 16 %. Обсяг експорту товарів та послуг в минулому році зріс на 1%, в тому числі товарів - на 2 %, послуг –

на 1 %. Імпорт товарів і послуг зріс на 5%, в тому числі товарів – на 4 %, послуг – на 7 % [3].

У Грузії ж ріст спостерігався у переробній промисловості, будівництві, у сфері діяльності готелів та ресторанів, а також в операціях з нерухомістю та інших послугах для споживачів. Зниження було зафіксовано у секторах виробництва та розподілу електроенергії, газу та води, а також транспортної та фінансової діяльності [4].

Дані показники росту ВВП та галузі за рахунок яких він відбувся відображають характер дії податку на виведений капітал на систему оподаткування підприємств.

На сьогоднішній день серед економістів, наукових експертів та підприємців є ряд занепокоєнь стосовно застосування ПВК. А саме, дефіцит бюджету, детінізація економіки, можливість включення України до списку країн офшорів. Економіка України вимагає загострення уваги на питаннях оподаткування, зокрема податкове навантаження на суб'єкти господарювання.

Згідно з Податковим кодексом України від 02.02.2010 р. об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, що визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень Податкового Кодексу України [5]. У новому ПВК об'єктом оподаткування виступають операції з виведення капіталу та операції, прирівняні до операцій з виведення капіталу.

Пропонується застосовувати такі ставки податку на виведений капітал (рис.1):

15 % – до операцій з виведення капіталу;

20 % – до операцій, прирівняних до операцій з виведення капіталу (крім зазначених нижче операцій, що оподатковуються за ставкою 5 %);

5 % – до коштів, сплачених на виконання боргових зобов'язань пов'язаним особам-нерезидентам (у випадках перевищення сукупної суми боргових зобов'язань перед всіма пов'язаними особами-нерезидентами над сумою власного капіталу платника більш ніж у 3,5 рази (для фінансових установ та компаній, що провадять виключно лізингову діяльність, – більш ніж у 10 разів) або реєстрації нерезидента у державі, що є низькоподатковою юрисдикцією, застосовуватиметься ставка 20 %) [6].

Базова ставка податку чинної систем ППП складає 18 %, з подальшою сплатою ПДФО 5 % та військового збору 1,5 %. Міністр фінансів наголошує, що внаслідок реформи бюджет матиме дефіцит у розмірі 35-40 млрд. грн.. [7]. Так, проаналізувавши дохідну частину у зведеному бюджеті протягом 5 років (табл. 1), можна прослідкувати, що податок на прибуток підприємств у середньому складає 7,6 % дохідності бюджету. Такий зріст ППП став можливим завдяки скасуванню з 1 січня 2016 р. щомісячних авансових платежів та поверненню до подання податкової звітності і сплати квартального податку на прибуток підприємствами з доходом більше 20 млн. грн.

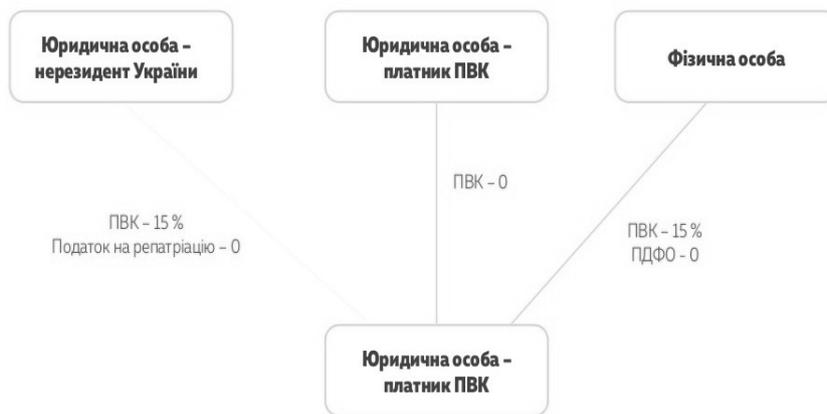

Рис. 1. Ставки податку на виведений капітал

Таблиця 1

Аналіз динаміки надходжень податку на прибуток підприємства до зведеного бюджету України за 2015-2019 рр., млн грн [8]

Показник доходу	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019
	млн. грн.
Податок на прибуток підприємств	39053,2	60223,2	73396,8	106182,3	33716,5
Частка у доходах державного бюджету, %	5,99 %	7,69 %	7,22 %	8,97 %	8,20 %

Базуючись на вищезазначеному дослідженні, можна стверджувати, що ППП не є бюджетоутворюючим. Попередня політика застосування авансових платежів 2013-2015 рр., а саме подання розрахунку щомісячних авансових внесків у складі річної податкової декларації, які мали сплачуватися у наступні 12 місяців, негативно впливала на показники доходу від прибутку. Відповідно у ПВК такі втрати не являються суттєвими, оскільки компанії сплачують податок на розподілений прибуток.

Процес детінізації: згідно новим нормам ПВК, в розрахункових документах платник податку зазначається у встановленому Національним банком України порядку код операції, після чого групувана за кодами операцій інформація про кошти, перераховані платником податку неплатнику податку (без ідентифікації особи – неплатника податку, з яким була здійснена операція), надаватиметься контролюючим органам для співставлення з податковою звітністю в автоматичному режимі та відобразатиметься разом з результатами порівняння в електронному кабінеті платника податку. Таким чином, обмеження аудиту на деякі податкові операції дасть змогу скоротити адміністративні видатки на їх утримання як для підприємств, так і для органів держави. Згідно з думкою експертів, заснованою на експертній грошовій оцінці, після введення ПВК протягом 5 років «з тіні» буде виведено від 30 % (2018 р.) до 70 % (2022 р.) тіньового прибутку. Після чого очікується, що з введенням ПВК у компанії не буде необхідності оптимізувати витрати, виводити оподатковувані прибутки в офшори, витрачати гроші на схеми і переведення в готівку [9].

У випадку введення ПВК, які витрати знає дер-

жава та платник податку? З боку держави – це суттєве зменшення надходжень до бюджету від податку на виведений капітал в перші роки його впровадження порівняно з надходженнями з податку на прибуток підприємств; нівелювання існуючих міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування, укладених Україною з іншими країнами; встановлення форм звітності з податку на виведений капітал; веденням обліку платників податку на виведений капітал; адмініструванням податку на виведений капітал; встановленням законодавчого механізму та визначенням органу для здійснення моніторингу та передачі до органів ДФС інформації щодо здійснення операцій з виводу капіталу, які можуть мати ознаки виведення капіталу з метою ухилення від оподаткування.

Платник податку на виведений капітал знає наступних витрат: нарахування та сплата податку під час здійснення операцій, що є об'єктом оподаткування; ведення аналітичного обліку операцій з виведення капіталу (привітряних операцій); складання та подання податкової звітності щодо обчислення і сплати податку, яка скрадатиметься за окремим порядком; сплата податку у визначені строки та у встановлених розмірах; додавання документів з обліку до податкової декларації при виникненні доходів, витрат, фінансової звітності, інших документів для підтвердження показників, пов'язаних із виникненням об'єкта оподаткування; визначення бази оподаткування у разі здійснення операцій з виведення капіталу; визначення бази оподаткування в разі здійснення операцій з виплати привітряних до виведеного капіталу платежів; визначення бази оподаткування в разі здійснення операцій, привітряних до виведення капіталу, якщо їх

умови не відповідають принципу “витягнутої руки”; втрата права на подальше врахування податкових збитків [6].

ВИСНОВКИ

Отже, зміна ППП на ПВК матиме незначний вплив на бюджет, так як його значення складає лише 8,9 % (2019 р.) усього бюджету. Також матиме позитивний вплив на ріст показника ВВП, беручи до уваги вищезазначений досвід інших країн.

Також даний законопроект передбачає запобігання відтоку капіталу за кордон, що забезпечить умови для оздоровлення економіки в цілому та створення сприятливого інвестиційного клімату в державі.

У разі скасування ППП слід сформувавши компенсатори для бюджету, які забезпечать покриття обсягів недонадходжень до бюджету, які забезпечували б надходженнями з податку на прибуток підприємств, щонайменше протягом 3-х років спираючись на досвід Естонії.

Прийнятий законопроект призведе до довгострокового вдосконалення за умови застосування компенсаторів, які знівелюють податковий дефіцит у держбюджеті. У перспективі система ПВК має потенціал генерувати такі ж доходи до бюджету, як і ППП, а за допомогою менших видатків сприятиме суттєвому зниженню адміністративного навантаження як для компаній, так і для фіскальних органів.

Список використаних джерел

1. Навчальні матеріали онлайн. URL: https://pidruchniki.com/72228/finansii/slovnik_terminiv_finansi
2. Інтерфакс Україна-інформаційне агентство. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/580778.html>
3. Фінансовий маркет. URL: <http://www.finmarket.ru/database/news/4951562>
4. Інформаційне агентство Євразія Дейлі: ріст ВВП Грузії у 2018 році склав 4,8 %. URL: <https://eadaily.com/ru/news/2019/02/01/rost-vvp-gruzii-v-2018-godu-sostavil-48>
5. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/2755-17

6. Міністерство фінансів: аналіз регуляторного впливу проекту закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал». URL: <https://www.minfin.gov.ua/>

7. Міністр фінансів: через введення податку на виведений капітал бюджет втратить на перших порах до 40 мільярдів. URL: <http://economics.unian.ua/finance/2117446-ministr-finansiv-cherez-vvedennya-podatku-navivedeniy-kapital>

8. Мінфін. Прибутки зведеного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/2018/>

9. Український інститут майбутнього: пояснювальна записка. URL: <https://www.slideshare.net/UIFuture/ss-79976650>

References

1. Educational materials online. URL: https://pidruchniki.com/72228/finansii/slovnik_terminiv_finansi (in Ukrainian)
2. Interfax Ukraine an information agency. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/580778.html> (in Ukrainian)
3. Financial Market. URL: <http://www.finmarket.ru/database/news/4951562> (in Ukrainian)
4. Eurasia Daily News Agency: GDP growth in Georgia was 4.8 % in 2018. URL: <https://eadaily.com/news/2019/02/01/rost-vvp-gruzii-v-2018-godu-sostavil-48> (in Ukrainian)
5. Tax Code of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (in Ukrainian)
6. Ministry of Finance: analysis of the regulatory impact of the draft law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine with respect to the tax on cash-flow tax". URL: <https://www.minfin.gov.ua/> (in Ukrainian)
7. Ministry of Finance: through the cash-flow tax establishment budget will lose at first up to 40 billion. URL: <http://economics.unian.ua/finance/2117446-ministr-finansiv-cherez-vvedennya-podatku-navivedeniy-kapital> (in Ukrainian)
8. Ministry of Finance. Profits of the consolidated budget of Ukraine. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/2018/> (in Ukrainian)
9. Ukrainian Institute of the Future: explanatory note. URL: <https://www.slideshare.net/UIFuture/ss-79976650> (in Ukrainian)

Аудиторська фірма «Аналітик» пропонує аутсорсинг бухгалтерських послуг!

Аутсорсинг бухгалтерського обліку – це передача ведення бухгалтерського обліку сторонній фірмі.

Які ж переваги аутсорсингу бухгалтерських послуг?

1. **Значна (!) економія коштів** на ведення бухобліку:

- економія за бухгалтерські послуги, за які **Ви нам платитимете принаймні на 1000 гривень менше, ніж штатному бухгалтеру**;
- економія на програмне забезпечення (1С, Медок, Ліга Закон тощо);
- економія на утримання офісу, комп'ютерної техніки.

2. Відтепер податкові та інші інспекції – це наші проблеми!

Ми беремо на себе повну матеріальну відповідальність за якість наданих бухгалтерських послуг, включаючи можливі санкції.

3. З нами Ви можете забути про головний біль з постійними пошуками бухгалтера, який у будь-який час може піти від Вас на іншу роботу.

4. Ми не йдемо у відпустку та не беремо лікарняний. Наша фірма справді гарантує безперервне та якісне ведення бухгалтерського обліку.

І нарешті – з нами Ви не тільки отримаєте якісні бухгалтерські послуги. За додатковою домовленістю ми забезпечимо Вас необхідними податковими, юридичними консультаціями, аудиторськими послугами різного характеру.

Все що Вам потрібно – це:

- періодично передавати нам первинну бухгалтерську документацію;
- щомісячно отримувати від нас інформацію про податки та інші обов'язкові платежі;
- укласти із нами договір.

Зробіть вибір, вигідний для Вас!

(044)278-05-88

(097)178-90-89

(066)178-20-42

www.af-analitik.com.ua